

F/B/E

DENMARK UNLIMITED - SLIP
INTERNATIONALISERINGEN LØS

KOLOFON

Forfattere: Susanne Brandenborg Boeck, Jóannes J. Gaard og Louise Rønne, Forum for Business Education.

Udgiver: FBE, Forum for Business Education

Tryk: Rødgaard Grafisk

Dato for udgivelse: April 2008

Grafisk opsætning: leoglyhne.dk

ISBN: 9788790772116

RAPPORTEN ER UDARBEJDET PÅ BAGGRUND AF INPUT FRA TO ARBEJDSGRUPPER

Arbejdsgruppen "Internationalisering af de danske uddannelser i udlandet"

- Formand: Hanne Harmsen, vicedirektør for uddannelse, Københavns Universitet
- Dan Ole Faaborg, Head of Business Studies & International Affairs, Aalborg Handelsskole
- Hans Jørn Hansen, lektor, VIA University College
- Jytte Mansfeld, Head of International Relations, Niels Brock
- Nikolaj Burmeister, konsulent, Dansk Industri
- Regitze Kristensen, projektleder, Tietgen Business College
- Robin Jensen, Director of International Programs, Copenhagen Business School
- Trine Sand, chefkonsulent, Det Internationale Kontor, Københavns Universitet

Arbejdsgruppen "Offshore uddannelse"

- Formand: Ole Stenvinkel Nilsson, Director of Accreditation and Quality Assurance, Copenhagen Business School
- Anya Eskildsen, direktør, Niels Brock
- Arne Carlsen, direktør for internationalisering, Århus Universitet
- Karin Klitgaard Møller, chefkonsulent, Den Kongelige Veterinær og Landbohøjskole/Life Science
- Mads Baden, Senior Consultant, Grontmij/Carl Bro
- Michael Johansson, vicedirektør, Aalborg Tekniske skole
- Peter Aalykke, Director of International Relations, VIA University College

Der har også været tilknyttet en referencegruppe.
Se denne i bilag 1.

DENMARK UNLIMITED - SLIP INTERNATIONALISERINGEN LØS

"Allerede i dag arbejder mange danske uddannelsesinstitutioner aktivt og succesfuldt sammen med partnere i Kina om udbud af undervisning til kinesere. Men det er vigtigt at gøre sig klart, at der i fremtiden vil være mulighed for et langt større og mere omfattende samarbejde.

Kina stiller sig nemlig ikke tilfreds med at være verdens værkstod, men satsor meget massivt på at udvikle sig til et førende vidensamfund.

Uddannelse bliver en af de største salgsvareer i Kina i fremtiden, og den danske uddannelsestradition kan i den forbindelse komme til at spille en betydelig rolle, hvis vi kender vores besøgsstid.

Regeringen har givet bolden op, blandt andet med globaliseringsstrategien og senest med Videnskabsministeriets Kina-strategi, og det er glædeligt, at Forum for Business Education spiller offensivt med."

Jeppe Tranholm-Mikkelsen, Danmarks ambassadør i Kina

INDHOLD

1. FORORD	5
2. OPSAMLING OG ANBEFALINGER.....	6
2.1 Styrket internationalisering af uddannelserne i Danmark	6
2.2 Styrket internationalisering af uddannelserne uden for Danmark	10
3. INTERNATIONALISERING – WHAT’S IN IT FOR DENMARK?	14
3.1 Fordele ved internationaliseringen af uddannelserne i Danmark	15
3.2 Derfor dansk uddannelse uden for landets grænser	16
4. AFSÆT OG LÆSEVEJLEDNING	19
4.1 Et uddannelsespolitisk fokus.....	19
4.2 Fra politiske udmeldninger til handling	20
4.3 Internationaliseringstrappen - trin for internationalisering	22

5. SLIP INTERNATIONALISERINGEN LØS I DANMARK 23

5.1 Udfordring 1 – For få udenlandske studerende kommer til Danmark og for få danske studerende tager til udlandet med henblik på uddannelse	24
5.2 Udfordring 2 – Danmark tiltrækker for få udenlandske undervisere og forskere	34
5.3 Udfordring 3 – Danmark udnytter ikke potentialet for at integrere og fastholde de udenlandske studerende og dimittender på det danske arbejdsmarked	38

6. SLIP INTERNATIONALISERINGEN LØS UDEN FOR DANMARK - OFFSHORE UDDANNELSE... 44

6.1 Generelle holdnings- og lovgivningsmæssige barrierer for offshore uddannelse	45
6.2 Partnerskabsmodellen: Samarbejde med udenlandske uddannelsesinstitutioner om parallelførøb og fællesuddannelser	52
6.3 Forskellige modeller for offshore uddannelse	57
6.3.1 Underleverandørmodellen – systemeksport til en udenlandsk partner	58
6.3.2 Rådgivningsmodellen – systemeksport via udviklingsmidler	61
6.3.3 Datterselskabsmodellen	67
7. ANDRE HÅNDTAG AT DREJE PÅ - PERSPEKTIVERING	70
8. BILAG	72
9. LITTERATURLISTE	74

FORORD

Den globale konkurrence på videnområdet intensiveres dag for dag. Vi mangler arbejdskraft i Danmark. Vi er for dårlige til at tiltrække og fastholde kvalificerede medarbejdere udefra. Så kort kan en af Danmarks vigtigste udfordringer beskrives.

Der er mange måder at løfte denne udfordring på. Styrket internationalisering af uddannelserne vil bidrage til at sikre velkvalificeret arbejdskraft til dansk erhvervsliv.

Forum for Business Education, FBE, arbejder for at øge internationaliseringen af uddannelserne. Internationalt udsyn og samarbejde er en forudsætning for at være en stærk spiller på den globale scene. Danmark kan udvikle sin konkurrenceposition ved at få adgang til ny viden og nye kompetencer.

Målet med at styrke internationaliseringen af de danske uddannelser er at sikre stærke uddannelsesmiljøer, velkvalificeret arbejdskraft til dansk erhvervsliv og dermed et konkurrencedygtigt vidensamfund. Derfor nedsatte FBE i efteråret 2007 to arbejdsgrupper og en referencegruppe, der fik til opgave at sætte fokus på en styrket internationalisering af de videregående uddannelser på Undervisningsministeriets og Videnskabsministeriets områder¹.

Den ene arbejdsgruppe har haft fokus på en styrket internationalisering af uddannelserne i Danmark. Det er et område, som de danske uddannelsesinstitutioner har adskillige års erfaringer med, og hvor der i samfundet er bred

opbakning til en øget indsats på området.

Den anden arbejdsgruppe har haft fokus på danske uddannelser i udlandet – kaldet off-shore uddannelse. Her er der langt færre erfaringer, og der er ikke den samme brede opbakning til dette område. Danske uddannelser har høj kvalitet. Der er derfor gode grunde til at bruge danske uddannelsesinstitutioner i både Danmark og udlandet som base for tiltrækning af velkvalificeret arbejdskraft til Danmark.

Referencegruppen bestod af personer fra virksomheder, faglige organisationer og ministerier og bidrog på et midtvejsseminar med input til arbejdsgruppernes arbejde – særligt med fokus på problemstillingerne set med erhvervslivets øjne.

Arbejdsgruppernes opdeling går igen i rapportens opbygning og er en naturlig følge af, at internationalisering kan ske både inden for og uden for Danmarks grænser. Det er vigtigt at understrege, at det ikke er et enten/eller, men et både/og.

Uden arbejdsgrupperne og referencegruppen var denne rapport ikke kommet til verden. Der skal derfor lyde en stor tak for et konstruktivt samarbejde til grupperne.

GOD LÆSNING!

Peter Højland, Formand for FBE

¹) Arbejdsgruppernes og referencegruppens medlemmer kan ses i bilag 1.

2. OPSAMLING OG ANBÆFALINGER

INTERNATIONALISERING PÅ ALLE FRONTER

Der er bred enighed om, at en øget internationalisering af de danske uddannelser er en forudsætning for at sikre, at Danmark i fremtiden vil være et konkurrencedygtigt videnssamfund. Og styrket internationalisering af de danske uddannelser er et politisk fokusområde.

Desværre viser virkeligheden, at der på en række områder er langt fra de politiske udmeldinger til uddannelsesinstitutionernes reelle muligheder for at deltage i den globale konkurrence om viden.

Uddannelsesinstitutionerne er i dag begrænset af en lang række nationale regelsæt, der enten hæmmer eller umuliggør den nødvendige udvikling af internationalisering. Skal Danmark opnå de positive gevinster ved en øget internationalisering af uddannelserne, er det nødvendigt, at disse og andre barrierer ryddes af vejen.

Denne rapport har til formål at synliggøre, hvorfor der er brug for styrket internationalisering af uddannelserne. Samtidig skal rapporten fungere som et konstruktivt indspark i

debatten om, hvordan Danmark i langt højere grad kan blive en central spiller på det globale uddannelsesmarked.

Rapportens fokus er opbygget omkring to hovedområder:

1. Øget internationalisering af uddannelser i Danmark.
2. Etablering af danske uddannelser i udlandet – Offshore uddannelser.

Hovedkonklusioner og anbefalinger vil i det følgende blive opridset for hvert område.

2.1 Styrket internationalisering af uddannelserne i Danmark

Hvorfor en øget internationalisering af uddannelserne i Danmark?

En øget internationalisering af uddannelserne i Danmark vil bidrage til, at:

- De studerende udvikler globale kompetencer.
- De danske uddannelser får et kvalitetsløft.
- Danmark brandes som et godt land at arbejde og bo i.

Dette vil sikre dansk erhvervsliv et godt ud-

gangspunkt for rekruttering af velkvalificeret dansk og udenlandsk arbejdskraft, der er nødvendig for, at Danmark kan bibeholde sin plads blandt verdens førende vidensamfund.

HVOR LANGT ER VI?

Vi er kommet langt med internationaliseringen af uddannelserne i Danmark, og der er bred opbakning til at styrke området endnu mere. Der er dog en række udfordringer, der skal løftes, før de danske uddannelsesinstitutioner kan komme endnu længere.

Særligt tre udfordringer gør sig gældende:

1. For få udenlandske studerende kommer til Danmark, og for få danske studerende tager til udlandet med henblik på uddannelse.
2. Danmark tiltrækker for få udenlandske undervisere og forskere.
3. Danmark udnytter ikke potentialet for at integrere og fastholde de udenlandske studerende og dimittender på det danske arbejdsmarked.

For at udnytte de potentialer globaliseringen giver, er der behov for flere indsatser fra både det politiske system, erhvervslivet og uddannelsesinstitutionerne.

ANBEFALINGER TIL DET POLITISKE SYSTEM

Med regeringens globaliseringsstrategi fulgte en række politiske målsætninger, der støtter op om en styrket internationalisering af uddannelserne. Det er nødvendigt, at alle interessenter arbejder aktivt for at sikre en fortsat opbakning til og systematisk opfølgning på initiativerne.

Initiativerne i globaliseringsstrategien er senere blevet suppleret af statsministerens vision om fri bevægelighed for viden som den femte frihedsgrad i EU. Et af målene med denne rap-

port er at bidrage med forslag, der kan udfolde førnævnte vision. Der er fra politisk side brug for en række indsatser, der rækker ud over forslagene fra globaliseringsstrategien:

1. Fleksible regelsæt der giver flere frihedsgrader til uddannelsesinstitutionerne

Mængden af detailreguleringer fra politisk side er en hæmsko mere end en platform for uddannelsesinstitutionernes arbejde for en styrket internationalisering.

2. Flere og mere fleksible statsstipendier

Der er brug for flere og mere fleksible statsstipendier, der kan tiltrække flere studerende uden for EU/EØS-landene til alle videregående uddannelser.

3. Markedsføring af Danmark som attraktivt uddannelsesland

Den nationale indsats for markedsføring af Danmark som uddannelsesland kan med stor fordel tage afsæt i de stærkeste sider af dansk uddannelse karakteriseret ved den skandinaviske ledelsesmodel og undervisningskultur. Danmark har på disse områder nogle attraktive konkurrencefordele.

4. Understøtte en nuanceret diskussion om hvilke studerende Danmark vil tiltrække

Retorikken om tiltrækning af udenlandske studerende, undervisere og forskere har hidtil fokuseret for ensidigt på kvantitet.

5. Relevante love og bekendtgørelser på engelsk

Nuværende love og bekendtgørelser, der i vid udstrækning kun findes på dansk, bør oversættes til engelsk. Herudover bør de offentlige myndigheders hjemmesider i langt højere grad end i dag, have særlige sider for udenlandske studerende og dimittender.

6. Udenlandsk arbejdskraft, der betaler skat i Danmark, bør også få del i de samfundsmæssige goder, som skatten finansierer

Udenlandske undervisere og forskere med børn, der skal læse på en videregående uddannelse, bør fx have mulighed for at få betalt en studieplads, hvis deres forældre betaler fuld skat.

7. Inddrage uddannelsesinstitutionerne som målgruppe i markedsføringen af Danmark som et godt arbejdsland

Regeringens kampagne for at tiltrække udenlandsk arbejdskraft til Danmark bør også omfatte rekruttering til de danske uddannelsesinstitutioner, som de kommende år vil mangle undervisere. Uddannelsesinstitutionerne bør derfor inddrages i Udenrigsministeriets arbejde.

8. En europæisk udgave af Erhvervs-PhD-ordningen

Der bør arbejdes på, at der kommer en europæisk udgave af ErhvervsPhD-ordningen. Det vil kunne hjælpe danske virksomheder til at tiltrække nogle af de mest talentfulde europæiske unge samt føre til øget samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner og erhvervsliv.

9. Gradvis tilbagebetaling af uddannelsesgebyrer

Man bør arbejde for en gradvis tilbagebetaling af uddannelsesgebyrer til udenlandske studerende, der vælger at arbejde i Danmark efter afsluttet uddannelse.

ANBEFALINGER TIL ERHVERVSLIVET

De danske virksomheder kan på forskellige måder være en central medspiller i udviklingen af internationale uddannelsesmiljøer, der dels kan tiltrække udenlandske studerende, under-

visere og forskere og dels kan uddanne danskere med et internationalt mindset. Det kan ske på følgende måder:

1. Samarbejde med uddannelsesinstitutionerne om følgende:

- Effektiv matchmaking enten virtuelt i form af en jobbank eller via personlige mødesteder. Virksomhederne kan fx indgå i pilotprojekter, hvor udenlandske studerende og virksomheder møder hinanden med det formål at fremme studiejob og praktik for udenlandske studerende samt job til dimittender.
- Virksomhederne kan bidrage med undervisere, cases og deltage i forskellige typer af projektforbøb.
- Udvikling af uddannelsesforløb fx i forbindelse med hele programmer, summer schools, udbydelse af ErhvervsPhD'er, efteruddannelsesprogrammer samt uddannelsesforløb med integreret studiejob/praktik.
- Øget deltagelse i aftagerpaneler for at bidrage med input til en styrket udvikling af internationale uddannelsesmiljøer.
- Virksomhederne kan bidrage med personlige mentorer, der har til formål at støtte udenlandske studerende undervejs i studierne eller dimittender efter afsluttet uddannelse fx med karriereplanlægning, netværk og integration i Danmark.

2. Danskere, der arbejder i udlandet, kan fungere som ambassadører og markedsføre Danmark og danske uddannelser

Udstationerede danske medarbejdere kan fungere som goodwill ambassadører ved at skabe et billede af Danmark som et attraktivt uddan-

nelles- og arbejdsland. Der findes en del danskere, der har højtstående stillinger i udlandet. Det er derfor oplagt at bruge denne gruppe strategisk i markedsføringen af Danmark.

3. "Job for 2"-strategi for udenlandske medarbejdere

Samarbejde med andre virksomheder og uddannelsesinstitutioner om job til medrejsende ægtefæller som led i at tiltrække udenlandske undervisere og forskere.

4. Udvikling af corporate policies for tiltrækning og fastholdelse af udenlandske medarbejdere i danske virksomheder

Virksomheder, der arbejder målrettet med en internationaliseringsstrategi, kan hente store fordele, da det kan bidrage til at sikre rekruttering og fastholdelse af udenlandsk arbejdskraft.

ANBEFALINGER TIL UDDANNELSESINSTITUTIONERNE

Uddannelsesinstitutionerne spiller naturligvis selv en afgørende rolle i udviklingen af internationale uddannelsesmiljøer. Af centrale indsatser kan der peges på nedenstående:

1. Udvikling af en målrettet strategi for internationalisering med en klar prioritering af:

- Hvilke uddannelsesretninger der skal tiltrække udenlandske studerende.
- Mål for antal udenlandske studerende på danske uddannelsesinstitutioner under hensyntagen til uddannelsernes kapacitet til at integrere de forskellige grupper.
- Mål for antallet af studerende der sendes på uddannelse i udlandet.

- Mål for antallet af udenlandske undervisere og strategisk brug af udveksling af undervisere i forhold til rekruttering.
- Tiltrækningsincitament for udenlandske studerende, undervisere og forskere fx frie studenterboliger og mulighed for danskundervisning.
- Partnerskabsaftaler med udenlandske uddannelsesinstitutioner, der kan understøtte den valgte strategi.

2. Styrket samarbejde med erhvervslivet

Et større samarbejde med erhvervslivet kan bidrage til at skabe attraktive uddannelsesmiljøer, der har en tæt kobling til erhvervslivet. I førnævnte anbefalinger til erhvervslivet blev samarbejdet nævnt som en central anbefaling. På tilsvarende måde skal uddannelsesinstitutionerne også være aktive i forhold til at samarbejde med erhvervslivet om effektiv matchmaking, jobbank herunder også studiejob og praktik samt andre aktiviteter, der fremmer mødet mellem virksomheder og udenlandske studerende og dimittender.

3. Opprioritering af merit for udenlandske uddannelser

På de enkelte uddannelser bør mulighederne for meritring af udenlandske uddannelser opprioriteres, da det vil være en praksis, der smitter af på de danske studerendes lyst til at tage på udlandsophold.

4. Udvikling af et nationalt center med det formål at forske i og medvirke til at udvikle undervisernes kompetencer til at undervise i et multikulturelt læringsmiljø

5. Markedsføring af de enkelte uddannelser
Det vil være hensigtsmæssigt at sikre synergi mellem den enkelte institutions markedsføring

af uddannelser og den nationale markedsføring af Danmark som uddannelsesland.

6. Etablering af aftagerpaneler

Etablering af aftagerpaneler med deltagelse af virksomheder med internationale aktiviteter og målrettet brug af deltagernes input.

7. Styrke modtageapparatet for udenlandske videnarbejdere

De internationale kontorer, der har mange gode erfaringer med at modtage udenlandske studerende, kan i højere grad involveres i arbejdet med at hjælpe nytilkomne undervisere og forskere til rette.

8. "Job for 2"-strategi for udenlandske medarbejdere

Samarbejde med virksomheder om job til medrejsende ægtefæller som led i at tiltrække udenlandske undervisere og forskere.

9. Styrket karrierevejledning for udenlandske studerende med henblik på ansættelse i danske virksomheder

2.2 Styrket internationalisering af uddannelserne uden for Danmark

HVORFOR OFFSHORE UDDANNELSE?

Etablering af offshore uddannelser vil samlet set bidrage til at:

- Løfte kvaliteten på de danske uddannelsesinstitutioner.
- Markedsføre og brande Danmark samt dansk erhvervsliv.
- Give de danske uddannelsesinstitutioner mulighed for at konkurrere og dermed benchmarke sig med de bedste institutioner i verden.

- Øge mulighederne for samarbejde med internationale virksomheder om forskning og udvikling.
- Løse efter- og videreuddannelse til danske virksomheder i udlandet.

Danske uddannelsesinstitutioners tilstedeværelse på den globale scene vil således sikre flere dygtige studerende til danske uddannelsesinstitutioner og et styrket rekrutteringsgrundlag til danske virksomheder både i Danmark og i udlandet. Ikke mindst med lokale medarbejdere i udlandet der samtidig har kendskab til den danske kultur og mentalitet.

HVOR LANGT ER VI MED OFFSHORE UDDANNELSE?

Der er ikke samme brede opbakning til at styrke internationaliseringen af uddannelserne uden for Danmarks grænser, som der er til at styrke internationaliseringen på den hjemlige front. Uddannelsesinstitutioner, der vil etablere offshore uddannelse, møder en række massive og til tider uoverstigelige barrierer i de danske regelsæt.

Uddannelsesinstitutionerne forhindres således i at konkurrere på det voksende globale uddannelsesmarked til skade for blandt andet de danske virksomheder, der kunne have fordel af lokalt "dansk" uddannede personer i deres udenlandske afdelinger.

ANBEFALINGER TIL DET POLITISKE SYSTEM

De største barrierer for etablering af offshore uddannelser er af holdnings- og lovgivningsmæssig karakter. Skal danske offshore uddannelser blive en realitet, er der behov for ændringer af en række regelsæt, der på nuværende tidspunkt spænder ben for danske uddannelsesinstitutioners mulighed for at

etablere sig i udlandet. Forudsætningen for offshore uddannelser er derfor holdningsændringer blandt de politiske aktører. Herudover er der brug for en række andre ændringer:

1. Politisk debat om muligheder for internationalisering

Der er behov for en politisk debat om, hvordan vi styrker uddannelsesinstitutionernes muligheder på det globale uddannelsesmarked.

2. Legal mulighed for at udbyde danske godkendte uddannelser i udlandet

Uddannelsesinstitutionerne skal have legal mulighed for at udbyde godkendte uddannelser i udlandet med dansk titel og dansk eksamensbevis.

3. Fælles regler

Der er brug for ensartede regler på Undervisningsministeriets og Videnskabsministeriets områder. Forskellige regelsæt er med til at gøre et i forvejen kompliceret lovgrundlag yderligere komplekst.

4. Regelsanering

Der er internt i ministerierne behov for en gennemgang af de love og regler, der spænder ben for internationaliseringen. Dette kan bane vejen for mere fleksible platforme, der kan fremme internationaliseringen. Der kan fx ned sættes et tværministerielt udvalg med fokus på regelsanering og harmonisering.

5. Betaling for danske studerende i udlandet

Danske uddannelser i udlandet bør som princip udløse taxameterbetaling for danske studerende på linje med danske uddannelser i Danmark. Da en ret til taxameterbetaling i udlandet vil gælde alle EU-borgere, kan det være en mulighed, at vi efterlever princippet ved at give danske studerende mulighed for at

medbringe udlandsstipendium til finansiering af et udlandsophold på en dansk uddannelsesinstitution i udlandet.

6. Mulighed for at etablere et datterselskab

Det skal gøres muligt at etablere et datterselskab af en dansk institution i udlandet enten alene eller i samarbejde med en eller flere udenlandske samarbejdspartnere. Det kræver, at uddannelsesinstitutionerne får mulighed for at indskyde ansvarlig kapital i et selskab, der har til hensigt at etablere et datterselskab af en uddannelsesinstitution i udlandet. Det skal ligeledes gøres muligt at opkræve brugerbetaling for både danske og udenlandske studerende i udlandet. Danske studerende kan så jævnfør anbefaling 5 få dækket betalingen gennem udlandsstipendium.

7. Studenterrettigheder i et internationalt perspektiv

Ved udbud af danske uddannelser i udlandet er det nødvendigt, at man fra politisk side forholder sig til studenterrettigheder i et internationalt perspektiv. Det er ikke realistisk at overføre de danske regler til udlandet, hvor lovgivningen og undervisningskulturen mange steder er helt anderledes end i Danmark.

8. Akkreditering skal fremme internationalisering

Der er behov for, at der i kriterierne for akkreditering tænkes ind, at det relevante marked kan række ud over Danmarks grænser – eller ligge helt udenfor. Inddrages denne mulighed ikke i udformningen af kriterierne for akkrediteringen af uddannelserne, vil det kunne være en afgørende barriere for tiltrækning af udenlandske studerende og for uddannelses-tilbud i udlandet.

9. Realistiske regler for fællesuddannelser på Videnskabsministeriets område

På Videnskabsministeriets område er der brug for ændringer i bekendtgørelsen om parallelforløb og fællesuddannelser, der indeholder en række uhensigtsmæssige bestemmelser. Bekendtgørelsen skal være mere fleksibel, så kravene er realistiske i en international sammenhæng. Det gælder særligt kravet om, at 1/3 af uddannelsen skal foregå i Danmark.

10. Opsamling af erfaringer og viden

Der er brug opsamling og gensidig læring i forhold til nationale regelsæt og markedsvilkår i de lande, danske uddannelsesinstitutioner ønsker at etablere sig i. Opsamlingen kan med fordel ske i CIRIUS evt. i samarbejde med andre relevante ministerier.

11. Opprioritering af uddannelse i regeringens udviklingsbistand

Uddannelse bør opprioriteres som indsatsområde i regeringens udviklingsbistand, og den andel af bistanden, der går til uddannelse, bør øges. De danske uddannelsesinstitutioner har en knowhow og viden, der med stor fordel kan eksporteres til andre lande via udviklingsbistanden. Det er ligeledes essentielt at sikre rammer, der fremmer et samarbejde mellem danske virksomheder, uddannelsesinstitutioner og bistandsorganisationer om udviklingsprojekter. Det kan bidrage til at sikre, at Danmark får en større andel af de midler, der tildeles udviklingsbistanden via internationale organisationer som EU, Verdensbanken og FN-organisationer.

ANBEFALINGER TIL ERHVERVSLIVET

Erhvervslivet kan have stor fordel af danske uddannelsesinstitutioners tilstedeværelse på udenlandske markeder. Ud over lokalt uddannet arbejdskraft med et dansk mindset kan institutionerne tilbyde uddannelse af danske

medarbejdere i de lokale forhold. For at styrke uddannelsesinstitutionerne på det globale uddannelsesmarked kan virksomhederne spille en rolle på en række områder:

1. Kontakter og netværk.

Danske virksomheder, der befinder sig på de markeder, hvor uddannelsesinstitutionerne ønsker at etablere sig, kan bidrage med kontakter, netværk og information samt konkrete oplysninger om forholdene i de enkelte lande.

2. Deltage i aftagerpaneler i udlandet.

På samme måde som virksomhederne kan deltage i aftagerpaneler, bestyrelser og andet i Danmark, kan selv samme virksomheder, der er etableret i udlandet, deltage i aftagerpaneler, advisory boards etc. i udlandet på danske uddannelsesinstitutioner. Repræsentanter fra virksomhederne kan på den måde hjælpe institutionerne med at tilpasse offshore aktiviteterne til lokale forhold.

3. Samarbejde med uddannelsesinstitutionerne om at levere knowhow i forbindelse med deltagelse i sektorudviklingsprogrammer.

Danske uddannelsesinstitutioner har stor kompetence i erhvervsrettet uddannelse og har mange af de styrkepositioner, der kan bidrage til opstart og udvikling af uddannelsesaktiviteter i lande verden over. Der er brug for et mere positivt syn på uddannelsesinstitutionernes evne til at levere knowhow i forbindelse med deltagelse i sektorudviklingsprogrammer.

4. Eksterne undervisere.

Når etablering af uddannelser i udlandet er en realitet, kan virksomhederne bidrage med eksterne "danske" undervisere, der vil kunne øge uddannelsernes erhvervsrettede profil og samtidig være med til at brande den enkelte virksomhed over for de studerende.

5. Åbne døre for virksomhedsbesøg og praktiksamarbejde

Virksomhederne kan åbne dørene op for virksomhedsbesøg, praktiksamarbejde o.a. med den danske institution i udlandet.

ANBEFALING TIL UDDANNELSES- INSTITUTIONERNE

Uddannelsesinstitutionerne kan på flere områder selv være med til at styrke internationaliseringen af uddannelserne uden for Danmarks grænser:

1. Udvikling af en målrettet strategi

Egne styrker og et klart billede af markedsmulighederne er en afgørende forudsætning for succes med offshore uddannelse. Også på uddannelsesinstitutionerne er der brug for diskussioner om visionen med at etablere uddannelsesaktiviteter i udlandet. En afklaret holdning fra uddannelsesinstitutionernes side til fordelene ved offshore uddannelse kan bidrage til at synliggøre den betydning, dansk offshore uddannelse kan have for Danmark, de danske virksomheder og uddannelsesinstitutionerne.

2. Ledelsesmæssig og strategisk satsning på fællesuddannelser

Fællesuddannelser kan give værdifulde input til institutionen og være et godt første skridt på vej mod egentlig etablering i udlandet.

3. Opprioritering af systemeksport via deltagelse i udviklingsprojekter

Uddannelsesinstitutionerne bør opprioritere systemeksport via deltagelse i udviklingsprojekter og satse på flere samarbejdsprojekter med konsulentfirmaer og andre aktører, der har erfaring med bistandsarbejde.

4. Afklaring af model for offshore uddannelse

Ønsker den enkelte uddannelsesinstitution

at etablere uddannelsesaktiviteter i udlandet, skal der ske en afklaring af hvilken model, der vil være mest hensigtsmæssig på de enkelte markeder. Af mulige modeller kan følgende nævnes:

- Partnerskabsmodellen: Samarbejde med udenlandske partnere om fællesuddannelser.
- Underleverandørmodellen: Systemeksport af danske akkrediterede uddannelser til en udenlandsk samarbejdspartner.
- Rådgivningsmodellen: Systemeksport via udviklingsmidler.
- Datterselskabsmodellen: Etablering af et datterselskab i et andet land.

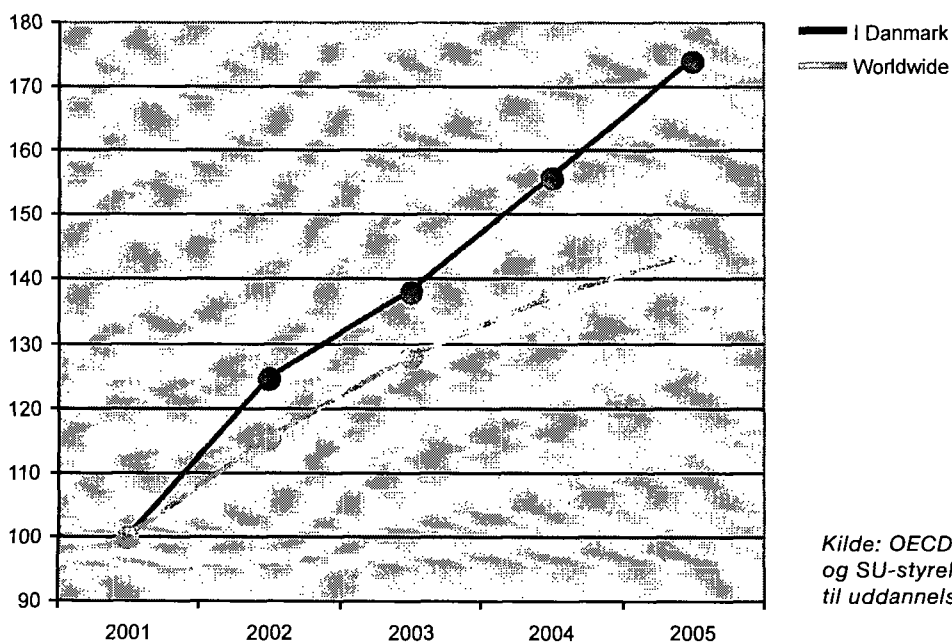
3. INTERNATIONALISERING = WHAT'S IN IT FOR DENMARK?

VI ER KOMMET LANGT I DANMARK

Graden af internationalisering af uddannelserne i Danmark viser sig helt konkret på uddannelsesinstitutionerne fx i form af mange udenlandske studerende, flere og flere fag der udbydes på engelsk samt medarbejdere fra de internationale kontorer, der bærer rundt på kufferter på vej ud i verden for at indgå samarbejdsaftaler.

Som det fremgår af figur 1 er væksten i antallet af udenlandske studerende større i Danmark end i verden som helhed. De danske uddannelsesinstitutioner har altså formået at øge deres markedsandel. Vi er dermed godt i gang i Danmark og kan sige, at internationaliseringen er slået igennem.

Figur 1 Udvikling i antal af udenlandske studerende i Danmark og på verdensmarkedet

Kilde: OECD, "Education at a Glance 2007", og SU-styrelsen, Meddelte opholdstilladelser til uddannelse.

Der er dog et fremtidigt potentiale til at tiltrække flere af de dygtigste studerende til Danmark. På verdensplan er der en stigning i antallet af personer, der vælger at tage en uddannelse uden for deres hjemland, og der forventes en stigning fra 2,1 mio. i 2004 til 7,2 mio. studerende i 2025². Det kan vi udnytte til at give den internationale dimension i Danmark et kvalitetsløft.

Vi er kommet langt i Danmark, fordi der er bred enighed om, at en styrket internationalisering har mange gevinster for det danske samfund, og at det skal styrkes endnu mere. Netop derfor er det vigtigt med en status på området, samt anbefalinger til hvordan vi kommer videre, så vi bruger den positive udvikling som et springbræt til at komme endnu længere.

3.1 Fordele ved internationalisering af uddannelserne i Danmark

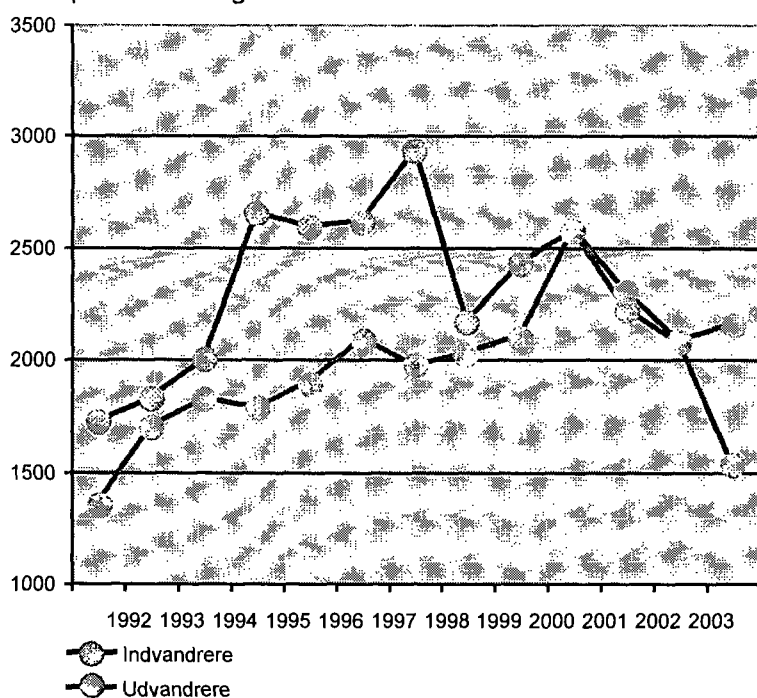
Danmark markedsføres som et godt land at studere, arbejde og bo i

- De udenlandske studerende, undervisere og forskere er centrale aktører i markedsføringen af Danmark som et godt og attraktivt uddannelsesland samt et sikkert og trygt land at studere og arbejde i.

Styrket rekrutteringspotentiale for danske virksomheder

- Hvis vi kan tiltrække flere udenlandske studerende, kan de bidrage til, at dansk erhvervsliv, som kommer til at mangle arbejdskraft, får flere velkvalificerede kandidater og dimittender at vælge imellem. Danmark har de senere år haft et nettotab i forhold til ind- og udvandring af højtuddannede. Det må og skal der rettes op på.

Figur 2 Ind- og udvandring af højtuddannede personer til og fra Danmark

Kilde: VTU, specialkørsel fra Danmarks Statistik

2) OECD, "Education at a Glance 2007"

De studerende udvikler en interkulturel forståelse og samarbejdsevne med mennesker, der har en anden kulturel baggrund

- Mobiliseringen af mennesker på tværs af landegrænser er en vigtig brik, da det er gennem mødet med nye kulturelle værdier, at læringen og udviklingen af ny viden er størst. Tilstedeværelsen af udenlandske studerende, undervisere og forskere er en stor gevinst for de danske studerende. De får tilført en ny international dimension, som er med til at ruste dem til fremtiden på et arbejdsmarked, der i stadig stigende grad bliver præget af globalisering. I små og mellemstore virksomheder kan de bidrage til at tilføre en ny international dimension og dermed være en øjenåbner for globaliseringens muligheder.

Benchmarking af danske uddannelsesinstitutioner

- Studenter- og lærerudveksling medfører benchmarking. Derfor må de danske institutioner være i stand til at levere uddannelser, som minimum svarer til kvaliteten på de tilrejsendes egne uddannelser. Tilsvarende bidrager danske studerende og undervisere, der har været på udveksling, med værdifuld og inspirerende information om best practice fra den udenlandske værtsinstitution. Når de danske uddannelsesinstitutioner giver danske studerende merit for udenlandsophold, får de på den måde indsigt i de udenlandske uddannelser og viden om nye tiltage i udlandet og kan sammenligne med egne forhold.

Kvalitetsløft på danske uddannelsesinstitutioner

- Udenlandske undervisere og forskere på danske uddannelsesinstitutioner tilfører udenlandsk viden og en international dimension, der er med til at åbne et vindue til andre kulturer. Der sker en "internationalisation at home", der betyder, at den interkulturelle

forståelse øges, så den nationale diskurs ikke udelukkende præger uddannelserne. De danske uddannelsesinstitutioner får dermed et betragteligt kvalitetsløft. Tiltrækning af udenlandsk arbejdskraft kan også være med til at styrke uddannelsesinstitutionernes internationale netværk. Sidst, men ikke mindst kan det gøre uddannelsesinstitutionerne bedre til at servicere virksomhederne med relevant efter- og videreuddannelse.

Sammenfattende kan det siges, at en øget internationalisering af uddannelserne i Danmark bidrager til, at:

- De studerende udvikler globale kompetencer.
- De danske uddannelser får et kvalitetsløft.
- Danmark brandes som et godt land at arbejde og bo i.

Resultatet heraf er et øget rekrutteringsgrundlag for dansk erhvervsliv.

3.2 Derfor dansk uddannelse uden for landets grænser

Danmark skal markedsføres og brandes

- En international branding af Danmark som uddannelsesland vil have en lang række positive gevinster for det danske samfund. Det kan bidrage til at øge tilstrømningen af udenlandske studerende til Danmark og på langt sigt til at sikre velkvalificeret arbejdskraft og en stærk konkurrenceevne for det danske samfund.

Tilstedeværelse kan tiltrække udenlandske studerende

- Flere af de videregående uddannelsesinstitutioner anvender i dag agenter i rekrutteringen af udenlandske studerende. Uddannelsesaktiviteter i udlandet kan give udenlandske stude-

rende et større kendskab til det danske uddannelsesmarked, og det kan øge muligheden for, at de udenlandske studerende senere i deres studieforløb vælger at studere i Danmark. På den måde kan der ske en form for "initial uddannelse" og kulturforberedelse til et senere ophold i Danmark.

Fødekæde kan sikre kvalificeret arbejdskraft

- Danske internationale virksomheder vil i stigende grad få behov for at rekruttere medarbejdere på alle niveauer med udenlandsk baggrund. Offshore uddannelse vil muliggøre rekruttering af udenlandske medarbejdere, der kender hjemlandets kultur, samtidig med at de er uddannet i forhold til danske uddannelses-traditioner, dansk pædagogik, "Scandinavian Leadership" og en vis forståelse for dansk mentalitet. Dobbeltkompetente medarbejdere vil kunne tilføre danske virksomheder betydelig merværdi i forhold til lokalt uddannede. Uddannelsesinstitutionerne kan på den måde være en central station i udlandet, der bidrager til at sikre kvalificeret arbejdskraft til danske virksomheder, som opererer både i Danmark og i udlandet.

Mere uddannelse til danske virksomheder i udlandet

- Danske uddannelsesinstitutioner i udlandet kan levere grund-, efter- og videreuddannelse med et dansk præg til de danske virksomheder, der befinder sig ude i verden.

Internationalt netværk mellem virksomheder og uddannelsesinstitutioner

- For uddannelsesinstitutionerne – særligt universiteterne - er der yderligere en udfordring i at etablere samarbejde med internationale virksomheder om forskning og udvikling. I dag er forskning og udvikling i høj grad en proces, der sker i tæt samspil med brugeren, virksom-

heden, brancheforeningen, konsulentvirksomheden eller den offentlige myndighed. Skal dansk forskning for alvor være international, er det ikke tilstrækkeligt at foretage empirisk forskning i danske virksomheder. Der er i stigende grad behov for at indgå i et internationalt partnerskab med globale virksomheder for at skaffe det mest relevante datagrundlag. Også i den forbindelse vil offshore tilstedeværelse lette samarbejdet.

Benchmarking blandt de bedste i udlandet

- Den stigende mobilitet og efterspørgsel på en international uddannelse eller karriere blandt studerende, undervisere og forskere betyder, at der globalt er behov for at dokumentere høj kvalitet i alle uddannelsesparametre. International tilstedeværelse giver den enkelte uddannelsesinstitution mulighed for at demonstrere, at den er i stand til at klare sig under de hårdest tænkelige konkurrencebetingelser.

Mere kompetente undervisere

- De undervisere, der har undervist i et andet land, bringer ny viden og anden kulturel indsigt med hjem til den danske uddannelsesinstitution. Ud over at kompetenceniveauet for den enkelte underviser øges, kommer dette også uddannelsesinstitutionerne til gode.

Indtjeningsmuligheder for den danske uddannelsessektor

- Selvstændige uddannelsesinstitutioner over hele verden har svært ved at skaffe et tilstrækkeligt finansielt grundlag til at møde kravet om øget kvalitet. Offshore aktiviteter kan bidrage til en økonomisk indtjening og dermed medvirke til at løfte uddannelseskvaliteten også i Danmark.

Etablering af offshore uddannelser vil samlet set bidrage til at:

- Løfte kvaliteten på de danske uddannelsesinstitutioner.
- Markedsføre og brande Danmark samt dansk erhvervsliv.
- Give de danske uddannelsesinstitutioner mulighed for at konkurrere og dermed benchmarke sig med de bedste institutioner i verden.
- Øge mulighederne for samarbejde med internationale virksomheder om forskning og udvikling.
- Leverer efter- og videreuddannelse til danske virksomheder i udlandet.

Danske uddannelsesinstitutioners tilstedeværelse på den globale scene vil således sikre flere dygtige studerende til danske uddannelsesinstitutioner, kvalificeret udenlandsk arbejdskraft til danske virksomheder og et styrket rekrutteringsgrundlag til danske internationale virksomheder – ikke mindst med lokale medarbejdere, der samtidig har kendskab til dansk kultur og mentalitet.

4. AFSÆT OG LÆSEVEJLEDNING

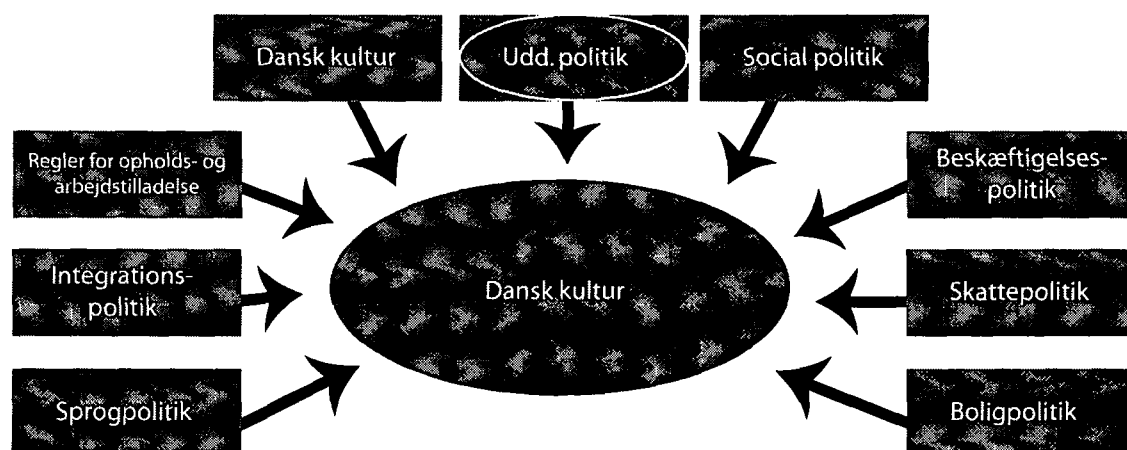
4.1 Et uddannelsespolitisk fokus

Den globale konkurrence på videnområdet intensiveres dag for dag. Vi mangler arbejdskraft i Danmark, og vi er for dårlige til at tiltrække og fastholde de kvalificerede medarbejdere. Så kort blev en af Danmarks vigtigste udfordringer beskrevet i rapportens forord.

Som det fremgår af figur 3, er der mange områder, der har indflydelse på, hvor godt vi tackler Danmarks udfordring med at sikre

velkvalificeret arbejdskraft. Det primære afsæt i denne rapport er et uddannelsespolitisk fokus. Uddannelse medvirker til at danne holdninger og skabe værdier hos unge, som endnu ikke er så bundet af familieforhold og traditioner, og som har et langt arbejdsliv foran sig. Ved at satse på stærke internationale uddannelsesmiljøer på grundlag af et stærkt globalt uddannelsesbrand kan og bør Danmark udnytte mulighederne for at tiltrække velkvalificeret arbejdskraft til landet.

Figur 3 Forhold der har betydning for Danmarks succes med at udnytte globaliseringens muligheder. Fokus i rapporten er et uddannelsespolitisk afsæt.

4.2 Fra politiske udmeldinger til handling

En styrket internationalisering af uddannelserne har fra alle sider høj prioritet, og ambitionerne fejler ikke noget. Fra regeringens globaliseringsstrategi har vi hørt meget om uddannelser i verdensklasse, og at Danmark skal blive et førende vidensamfund. Statsministeren går endda så vidt, at han taler om viden som den femte frihed i EU. Et indre marked for viden hvor idéer, studerende, forskere og undervisere kan bevæge sig frit over grænserne³. Også videnskabsministeren er kommet med glædelige signaler om, at udenlandske universiteter skal have mulighed for at slå sig ned i Danmark, og at de danske universiteter tilsvarende skal have bedre muligheder for at etablere sig i udlandet⁴.

Virkeligheden viser desværre, at der er langt fra de politiske og strategiske skåltaler til konkrete handlinger og reelle muligheder for at deltage i den globale konkurrence om viden. De danske uddannelsesinstitutioner er i dag begrænset af en lang række nationale regelsæt, der hæmmer internationaliseringen af uddannelserne. Det er afgørende at få ryddet disse barrierer af vejen, hvis det danske samfund skal opnå de positive gevinster, der er, hvis vi for alvor slipper internationaliseringen løs.

Der er brug for radikale holdnings- og lovgivningsmæssige ændringer samt aktiv indsats fra erhvervslivets og uddannelsesinstitutionernes side, hvis udmeldingerne om uddannelser i verdensklasse skal blive til virkelighed.

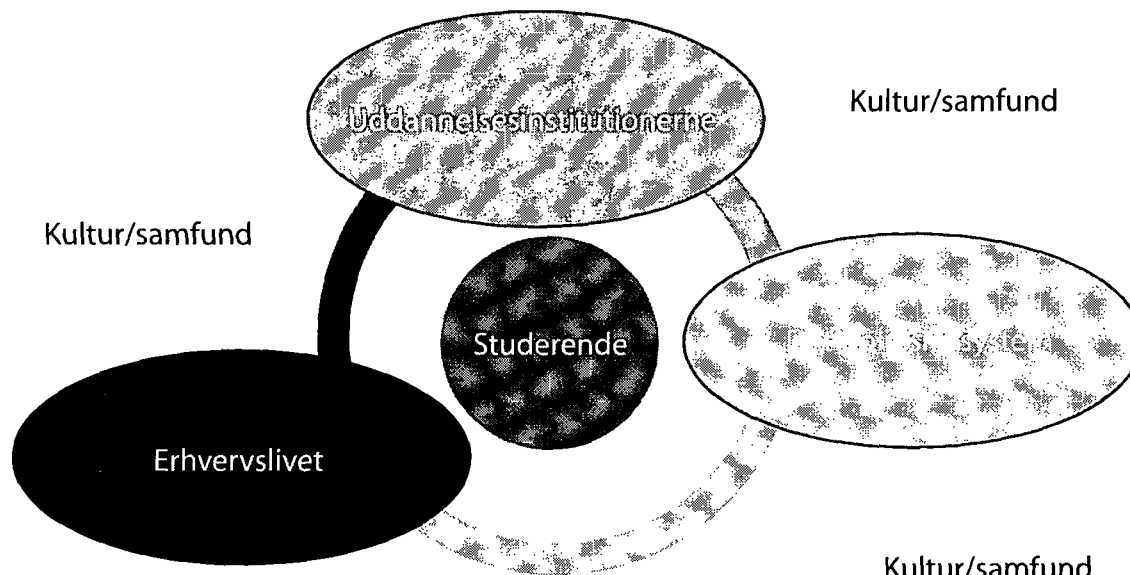
Denne rapport er derfor tænkt som et indspark i debatten om, hvordan vi kan styrke internationaliseringen af uddannelserne både i Danmark og i udlandet. Målet er at vise,

hvad der konkret skal til for at styrke internationaliseringen af uddannelserne.

Der er brug for en fælles indsats mellem det politiske system, uddannelsesinstitutionerne og erhvervslivet. Tre centrale aktører der på hver sin måde er rapportens målgrupper.

3) De fire friheder på det indre marked bygger på friheder for personer, varer, tjenesteydelser og kapital. *Børsen*, den 13. marts, 2008
4) *Berlingske Tidende*, den 26. februar, 2008.

Figur 4 Rapportens tre centrale målgrupper

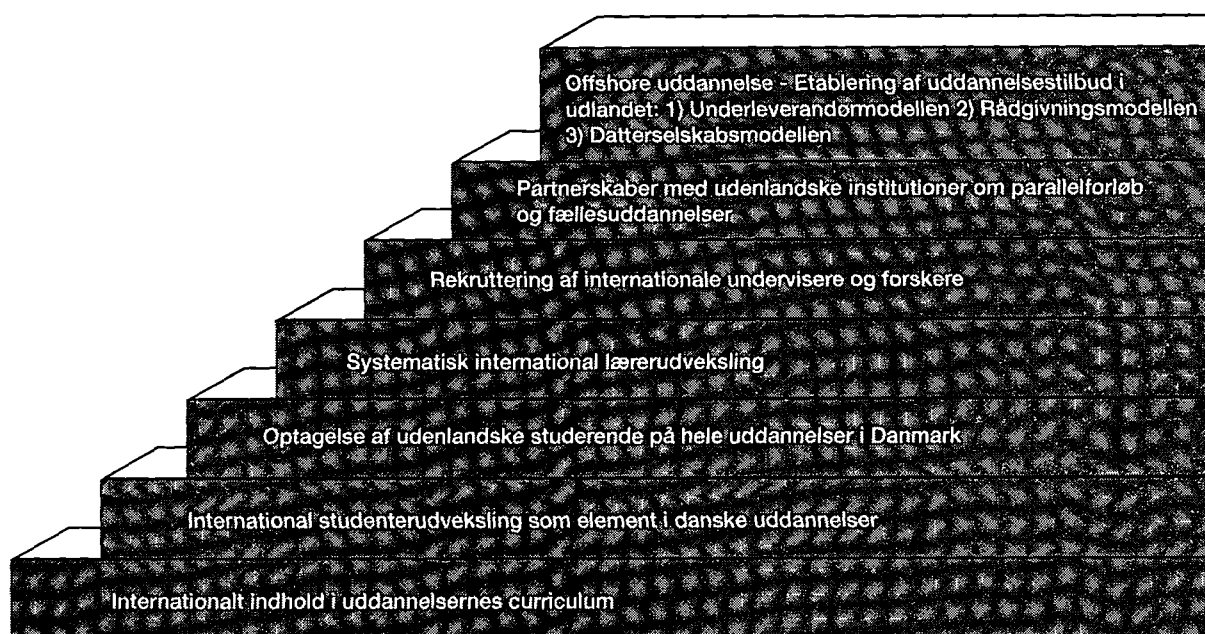

- Det politiske systems vigtigste opgave er at **sikre platforme**, der giver mulighed for at styrke internationaliseringen af uddannelserne
- Uddannelsesinstitutionerne har en central opgave i at **tænke og handle** visionært og strategisk om udviklingen af internationale uddannelsesmiljøer
- Erhvervslivet er en afgørende **medspiller i udviklingen af uddannelsesforløb**, der har en kobling til erhvervslivet

Politikernes vigtigste opgave er at sikre grundlaget for at styrke internationaliseringen af uddannelserne. Derfor ønsker vi at synliggøre de mange paradokser, der findes i de politiske udmeldinger kontra de reelle muligheder.

Dansk erhvervsliv er aftagere af de kandidater, som uddannelsesinstitutionerne uddanner. Så erhvervslivet bør være en aktiv medspiller i udviklingen af uddannelsesforløb, som sikrer det rette match mellem udbud af og efterspørgsel på arbejdskraft. Rapporten kommer med flere bud på, hvordan virksomhederne aktivt kan bidrage til at sikre en styrket internationalisering af uddannelserne.

Uddannelsesinstitutionerne har en central opgave i at tænke og handle visionært og strategisk for udviklingen af internationale uddannelsesmiljøer. Derfor skal rapporten inspirere uddannelsesinstitutionerne.

Figur 5 Internationaliseringstrappen

4.3 Internationaliseringstrappen – trin for internationalisering

Internationale uddannelsesmiljøer dækker over alt lige fra international litteratur i uddannelserne til det mere komplekse med etablering af uddannelsesaktiviteter i udlandet. Det illustrerer internationaliseringstrappen, der viser forskellige niveauer af uddannelsesinstitutionernes internationalisering.

Trappen illustrerer en stigende grad af internationalisering og kompleksitet. Jo højere oppe på trappen, desto mere international profil. De forskellige trin bygger oftest oven på hinanden, forstået på den måde at man bygger videre på det, man har lært på det foregående trin, når man bevæger sig op ad trappen.

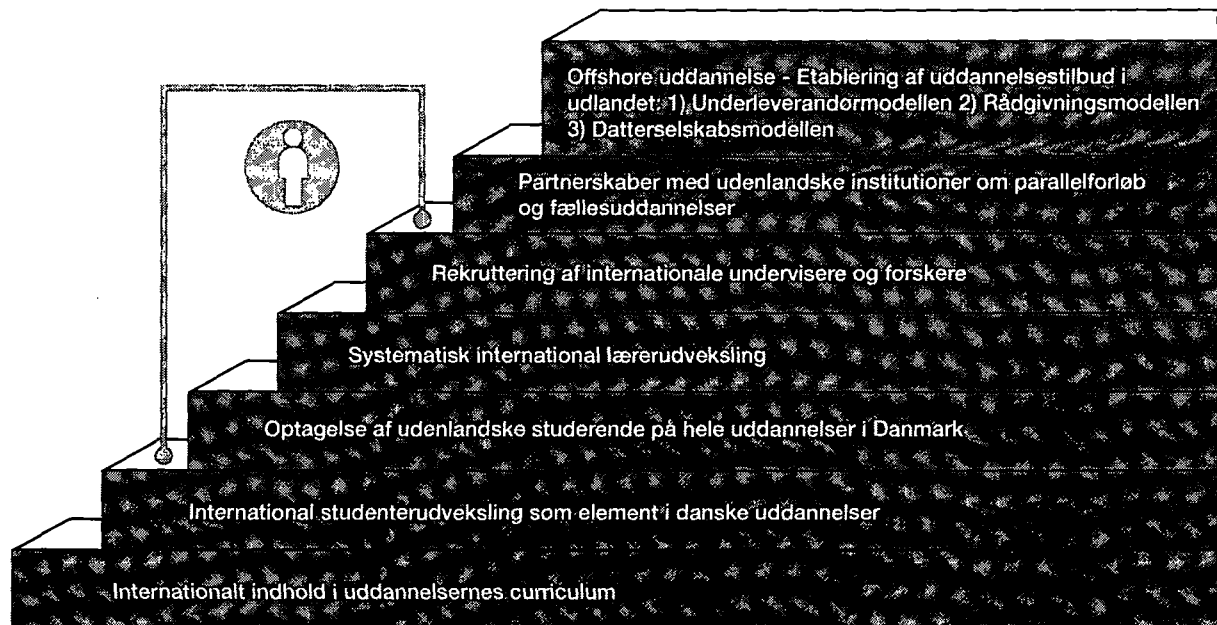
Trappen siger ikke noget om kvaliteten af den enkelte uddannelsesinstitution. Det handler ikke nødvendigvis om at være på et højt trin, men at være på det rigtige. De enkelte institutioner kan befinde sig forskellige steder på trappen alt afhængig af internationaliseringsstrategi og uddannelsernes sigte. Trinenes rækkefølge kan også være forskellig fra én institution til en anden alt

afhængig af kultur og tradition på tværs af de videregående uddannelsesinstitutioner.

Med andre ord viser trappen, hvilke trin der kan være relevante at arbejde hen imod som en del af en internationaliseringsstrategi. Succes på de forskellige trin kommer af en målrettet strategi og indsats fra uddannelsesinstitutionernes side.

Øget internationalisering kan ske på mange fronter. Dette kapitel beskriver, hvordan Danmark kan forbedre vilkårene for internationaliseringen af uddannelserne i Danmark.

Figur 6 Internationaliseringstrappen – internationalisering af uddannelserne i Danmark

Målet er at præsentere centrale udfordringer, som på nuværende tidspunkt bremser internationaliseringen og komme med konkrete anbefalinger til, hvordan disse kan tackles.

De tre hovedudfordringer er:

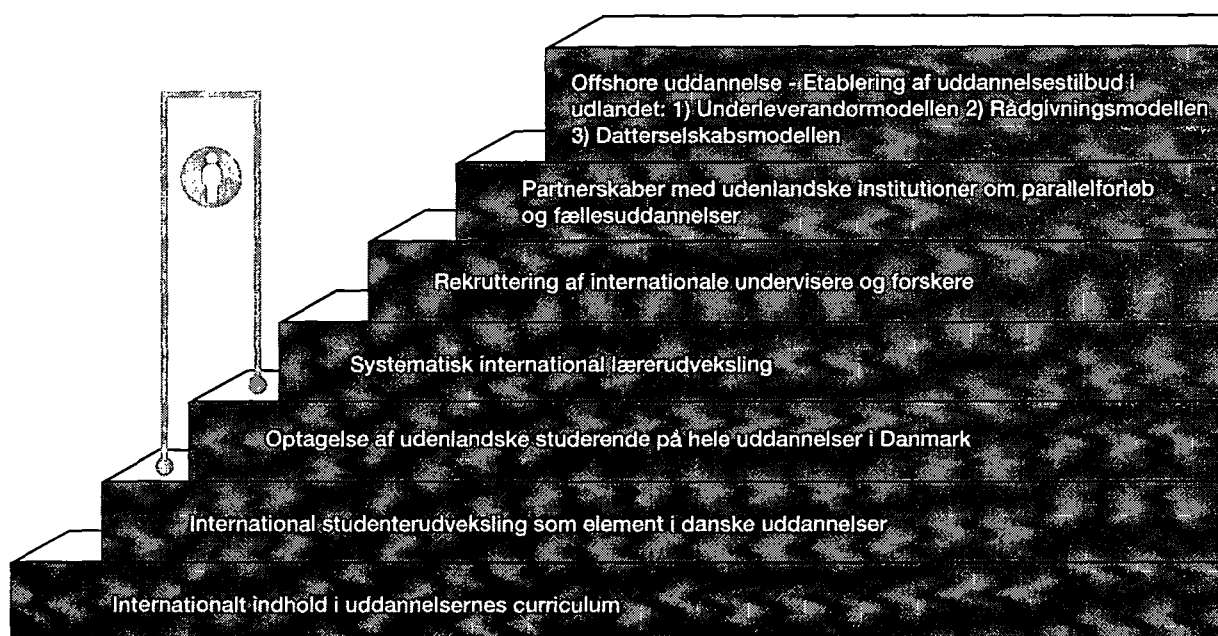
1. For få udenlandske studerende kommer til Danmark og for få danske studerende

tager til udlandet med henblik på uddannelse.

2. Danmark tiltrækker for få udenlandske undervisere og forskere.

3. Danmark udnytter ikke potentialet for at integrere og fastholde de udenlandske studerende og dimittender på det danske arbejdsmarked.

5.1 Udfordring 1 – For få udenlandske studerende kommer til Danmark og for få danske studerende tager til udlandet med henblik på uddannelse

Figur 7 Internationaliseringstrappen - studentermobilitet

Et vigtigt led i internationaliseringen er mobiliseringen af mennesker på tværs af landegrænser, som berører 2. og 3. trin på internationaliseringstrappen. De største udfordringer her er:

1. Fald i antal danskere på studieophold i udlandet.
2. Betaling for uddannelse hæmmer vækst i antallet af udenlandske studerende.
3. Kvaliteten af de udenlandske studerende er ikke i fokus.

Fald i antal danskere på studieophold i udlandet

Ophold i udlandet udvikler de studerendes interkulturelle kompetencer, og den danske uddannelsesinstitution får qua de studerendes tilbagemeldinger viden om udenlandske uddannelsesinstitutioner og dermed mulighed for benchmarking.

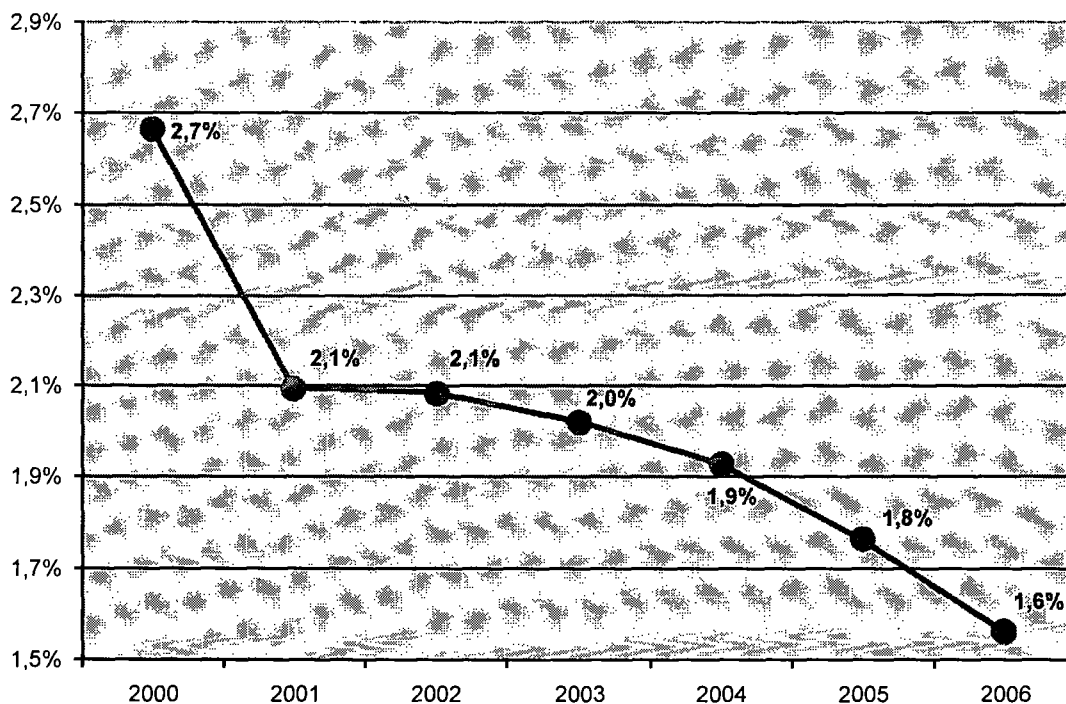
Uddannelse i udlandet tages enten gennem deltagelse i hele uddannelser af mindst et års varighed eller gennem kortere udvekslingsophold. Det samlede antal unge på videregående uddannelser, der er taget til udlandet de seneste 7 år, er faldet med 17,4 % på trods af stigende globalisering og politiske ønsker om at øge mobiliteten.

Tabel 1 Danske studerende på videregående uddannelser i udlandet

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Gennemsnit 2000-2006
Studerende i udlandet – udveksling	4.312	4.326	4.404	4.581	4.785	4.606	4.744	10,0%
Studerende i udlandet - hele uddannelser	5.245	4.208	4.212	4.068	3.860	3.523	3.154	39,9%
Studerende i udlandet - i alt	9.557	8.534	8.616	8.649	8.645	8.129	7.898	-17,4%

Kilde: Cirius, SU-styrelsen og Danmarks Statistik/Videnskabsministeriet⁵

Figur 8 Andel af danske studerende på videregående uddannelser der læser i udlandet

Kilde: SU-styrelsen, SU-støtte til danskere i udlandet, samt Danmarks Statistik/Videnskabsministeriet statistik over antallet af studerende på videregående uddannelser, hvor studerende med udenlandsk statsborgerskab, der er kommet til Danmark et år før studiestart, er fratrukket.

Der har ikke været gennemført nogen større undersøgelse af årsagerne til faldet på mere end 40 % i andelen af unge, der vælger at tage en videregående uddannelse i udlandet. En del af udviklingen skyldes givet, at de danske uddannelsesinstitutioner har udviklet sig. Dels er kvaliteten af uddannelserne blevet bedre, og dels er der udviklet nye uddan-

nelser, der mere optimalt end tidligere dækker behovene på det danske arbejdsmarked.

Men der er også barrierer for unge danskere lyst til og mulighed for at læse i udlandet. En af de mest åbenlyse barrierer er, at uddannelse i Danmark er gratis, mens det koster penge i de mest attraktive ud-

5) Sammensat af data fra Cirius, Mobilitetsstatistik for videregående uddannelser 2005/2006, SU-styrelsen, SU-støtte til danskere i udlandet, samt DS/VTU statistik over antallet af studerende på videregående uddannelser, hvor studerende med udenlandsk statsborgerskab, der er kommet til Danmark et år før studiestart, er fratrukket. Studerende på udveksling er opgjort i studieåret, mens antallet af studerende på hele uddannelser er opgjort i kalenderåret.

dannelseslande. Med den nye lov om udenlandsstipendier er denne barriere på vej til at blive nedbrudt, idet de studerende fra sommeren 2008 får mulighed for at få deres taxametertilskud med til udlandet.

Andre barrierer vil stadig bestå. De studerende vil stadig frygte, at et udlandsophold vil betyde studieforlængelse eller devaluere værdien af deres uddannelse. Det hænger utvivlsomt sammen med, at danske uddannelsesinstitutioner er tilbageholdende med anerkendelse/meritering af udenlandske uddannelser.

Derudover spiller det selvfølgelig også en rolle, at de studerende i Danmark har en forholdsvis høj gennemsnitsalder og derfor har familieforpligtelser. Endelig kan det også spille en rolle, at uddannelsesinstitutionerne har negativt økonomisk incitament til at sende studerende – og taxameteret – til udlandet.

Udlandsstipendium

Danske studerende kan fra den 1. juli 2008 få et udlandsstipendium i op til to år. Stipendiet dækker helt eller delvist studieafgiften på nogle udenlandske uddannelser. Stipendiet kan gives til meritgivende studieophold i udlandet, der indgår i en uddannelse på et dansk uddannelsessted og hele uddannelser på kandidatniveau i udlandet, der varer op til to år.

Hvis en studerende søger stipendium til et meritgivende studieophold skal uddannelsesinstitutionen godkende merit til uddannelsen. Uddannelsesinstitutionerne bliver ikke kompenseret for udgifterne til denne godkendelse og heller ikke for deres hjælp med det praktiske i forbindelse med opholdet.

Det kan undre, at arbejdet i forbindelse med udlandsstipendium ikke udløser internationaliseringstilskud på linie med udvekslingsophold. Den manglende kompensering giver uddannelsesinstitutionerne meget lille incitament til at fremme ordningen blandt de studerende.

CBS-studerende på udlandsophold

CBS sender årligt godt 1000 danske studerende på udveksling til en af deres 360 partnerinstitutioner i hele verden og er blandt de danske universiteter, der er længst fremme på dette trin. Op mod 40 % af de færdiguddannede har været på udvekslingsophold i løbet af studiet. På andre universiteter er tallet betydeligt lavere, bl.a. på grund af manglende tradition for udveksling, fokus på nationalt regulerede professioner fx jura, eller slet og ret manglende udbud af engelsksprogede programmer.

Virksomhederne efterspørger internationalisering

Interkulturelle kompetencer spiller en større og større rolle for de virksomheder, der skal aftage de studerende. Særligt de mange mindre danske virksomheder halter i dag efter på internationaliseringssiden, og de kan få et løft gennem internationalt orienterede kandidater.

For større virksomheder er det vigtigt, at

de studerende ved at rejse ud kan erhverve den nyeste viden og komme til at møde de førende undervisere på de enkelte faglige felter. Danmark er et lille land, og som følge heraf sker langt hovedparten af videnproduktionen i udlandet.

Samlet set er det yderst vigtigt for Danmarks fremtidige konkurrenceevne, at vi sender et stigende antal af danske studerende til udlandet.

International praktik på Aalborg Universitet

Aalborg Universitet sender hvert år omkring 220 studerende på praktik i udlandet. Der er elleve kandidatuddannelser, hvor 9. semester består af en international praktik og en efterfølgende praktikrapport.

Udlandspraktikken klæder universitetetskandidater på til en international karriere og giver samtidig underviserne på de internationale uddannelser et ubetaleligt indblik i forholdene i de globale virksomheder.

Universitetet har ansat 2 internationale praktikkoordinatorer til at understøtte det organisatoriske omkring praktikken. Praktikpladssøgningen varetages af de studerende selv. Til det kan de hente inspiration i en af de mange udenlandske virksomheder, som universitetet i dag har aftaler med.

Aalborg Universitet har en internationaliseringspulje, hvorfra de studerende, der ikke kan få stipendier fra Erasmus eller Nordplus, kan få et stipendium. Puljen sikrer, at alle studerende, der rejser ud, kan få et stipendium. Puljen er finansieret af Det Obelske Familiefond og universitet selv.

Læs mere på: www.internationaltkontor.aau.dk/praktikophold

Antallet af udenlandske studerende i Danmark stiger

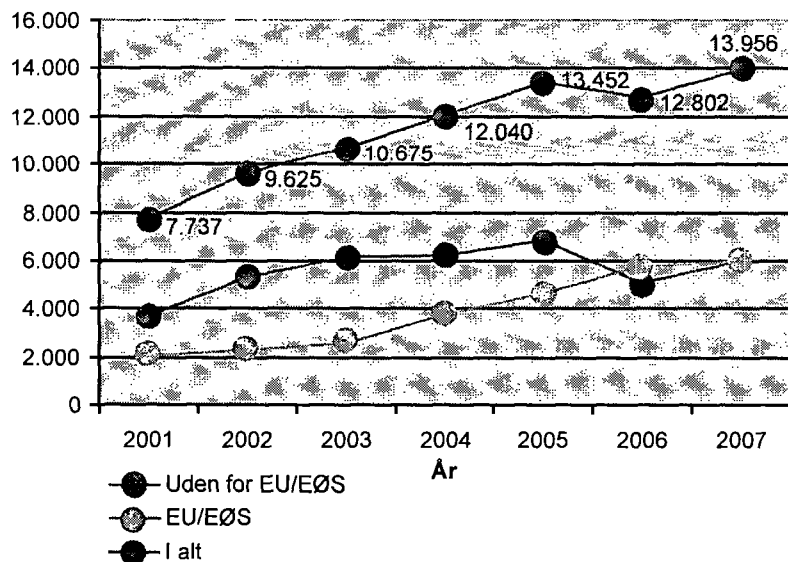
Udenlandske studerende på danske uddannelsesinstitutioner er en væsentlig rekrutteringskilde for de danske virksomheder. Derudover bidrager de udenlandske studerende til internationaliseringen af de danske uddannelser, samtidig med at de efter endt ophold forhåbentlig bliver ambassadører for Danmark i deres hjemland.

Antallet af udenlandske studerende i Danmark har været stigende gennem de seneste 6 år. Væksten i antallet af europæiske stu-

derende har været stabil gennem hele perioden, mens der de seneste 2 år har været udsving i antallet af studerende fra lande uden for EU/EØS.

Stigningen blandt de europæiske studerende skyldes primært, at der har været en høj vækst af studerende på udvekslingsophold i Danmark. Ifølge CIRIUS er dette tal steget med 54 % fra 2001 til 2007. Baggrunden herfor er det stigende antal udvekslingsaftaler mellem danske og udenlandske uddannelsesinstitutioner.

Figur 9 Meddelte opholdstilladelser til uddannelse i Danmark, 2001-2007

Kilde: Udlændingetjeneste, Tal og statistik

Faldet i antallet af studerende fra lande uden for EU/EØS i 2005 til 2006 hænger formentlig sammen med, at de danske uddannelsesinstitutioner fra sommeren 2006 blev pålagt at opkræve betaling for disse studerende.

Studieafgifter

I 2006 indførte regeringen betaling af studieafgifter for studerende uden for EU/EØS-området svarende til minimum de faktiske omkostninger for uddannelsen. Indtil da havde alle udenlandske studerende kunnet uddanne sig gratis i Danmark, hvis de blev optaget på en uddannelse.

Betaling for uddannelse for borgere uden for EU/EØS har givet Danmark en mulighed for at deltage i den internationale konkurrence på uddannelsesmarkedet. Optaget i Danmark er i disse år hæmmet af, at Sverige stadig tilbyder gratis uddannelse til studerende uden for EU/EØS, mens Tyskland kun har en minimal studieafgift⁶.

Samlet set er Danmark blevet mere attraktivt som uddannelsesland over de seneste år. Men skal den positive udvikling fortsætte, skal udfordringen med at tiltrække studerende fra lande uden for EU/EØS tackles.

MERE FOKUS PÅ KVALITET

Antallet af udenlandske studerende er ikke nødvendigvis svaret på Danmarks fremtidige udfordring med at sikre velkvalificeret arbejdskraft. Der er og har været en vis tendens til at fokusere på behovet for at tiltrække flere udenlandske studerende til Danmark – senest set i Fremtidspanelets rapport og regeringens Kina-strategi. Kvantitet er vigtigt, men en klar udfordring er at tænke længere end det og fokusere på kvaliteten af de studerende, vi tiltrækker.

Der er forskel på studerende, som er her kortvarigt på et semesters udveksling, og de studerende som vælger at tage hele uddannelsen i Danmark. Hvis vi skal tiltrække udenlandske studerende med henblik på arbejdskraft til Danmark, kan der være brug for at sætte større fokus på tiltrækning af uden-

landske studerende til hele uddannelser, da disse studerende oftere er åbne for at blive i Danmark efter endte studier.

De studerende bliver på nuværende tidspunkt evalueret ud fra deres karaktergennemsnit. De danske uddannelsesinstitutioner fokuserer i stigende grad på en supplerende strategi, der går ud på at tiltrække dygtige studerende ved at indgå samarbejde med velansete uddannelsesinstitutioner af høj kvalitet.

Regeringen har planer om at øge antallet af stipendier til studerende fra lande uden for EU/EØS. Krav om betaling for almindelige studerende kombineret med et tilstrækkeligt antal stipendier til talentfulde studerende kan være med til at sikre, at vi i Danmark bruger vores skatte kroner dér, hvor de giver de største fordele for det danske samfund.

Det er vigtigt, at vi får en fælles holdning til, hvad kapaciteten på de enkelte uddannelser kan bære, og hvilke udenlandske studerende Danmark gerne vil tiltrække. Det er nødvendigt for, at debatten om udenlandsk arbejdskraft og studerende bliver til mere end tal og ressourcer. Kvantitet og kvalitet skal gå hånd i hånd, for at resultatet er succesrigt. Dette gælder også for en god internationalisering af uddannelserne.

UDVIKLING AF PÆDAGOGIKKEN

På mange uddannelsesinstitutioner er den

6) OECD, "Education at a Glance", 2007
7) I-graduate, 2006

primære bekymring, når man modtager udenlandske studerende, om underviserne taler godt nok engelsk. Der mangler refleksion på mange af uddannelsesinstitutionerne over, hvilken pædagogik der virker over for de udenlandske studerende.

Det vil være hensigtsmæssigt, hvis erfaringerne med, hvordan den danske pædagogik virker over for udenlandske studerende, bliver samlet i en central enhed og bliver understøttet af forskning på området. Ud over sprogbarrierer er der brug for viden om, hvordan vi integrerer de udenlandske studerende i danske studiemiljøer, samt hvordan man underviser, vejleder og eksaminerer, når de udenlandske studerendes forventninger til læringsmål og studenter- og underviserroller er anderledes end de danske studerendes.

RAMMEVILKÅR FOR INTERNATIONALISERING

Alle niveauer i uddannelsessystemet oplever, at den grundlæggende tankegang om, at det danske uddannelsessystem er for danske studerende, slår alt for kraftigt igennem i de danske regelsæt. Her er forholdet til udlandet primært berørt i formålsparagrafferne, mens der i den konkrete styring af institutionerne ikke opleves tilstrækkelige frihedsgrader til at kunne udmønte disse formål.

Særligt de kortere videregående uddannelser på erhvervsakademierne oplever ikke, at de har de rette rammevilkår til at fremme internationalisering. Uddannelserne passer ikke ind i forhold til Bologna-processen og har derfor svært ved at finde passende partnere i udlandet. Den manglende internationale anerkendelse af KVVU-niveauet betyder samtidig, at de har svært ved at få de internationale akkrediteringer, der oftest er nødvendige for at kunne indgå som partnere

i internationale projekter og for at kunne tiltrække udenlandske studerende.

Derudover er de korte videregående uddannelser hæmmet af, at de statslige stipendier til udenlandske studerende er forbeholdt studerende på universiteterne. Virkeligheden bliver altså, at de kortere videregående uddannelser skal sælge ikke internationalt anerkendte uddannelser til fuld markedspris.

Organiseringen af institutionerne og regelsættet er ganske simpelt ikke tilpasset erhvervsakademilovens mål om, at: "Erhvervsakademiet skal bl.a. gennem internationalt samarbejde samt viden- og kompetenceudvikling bidrage til regional og national udvikling af erhverv og professioner, herunder i udkantsområder".

Det er også et problem for udenlandske studerende, at lovgivning og bekendtgørelser, samt rapporter om danske uddannelsesforhold fra ministerierne primært findes på dansk. Undervisningsministeriet lagde således i 2007 kun to af deres mange rapporter ud i en engelsk version på deres hjemmeside. Ministeriets fact-sheet om de videregående uddannelser er sidst opdateret i juli 2002, og tager som følge heraf ikke højde for den seneste udvikling på området.

Undervisningsministeriet kunne med fordel gøre som Videnskabsministeriet og henvise engelsktalende til den mere opdaterede side www.studyindenmark.dk.

DANMARK SOM ATTRAKTIVT UDDANNELSES- LAND

Ifølge en undersøgelse⁷ lavet af tænketanken "I-graduate" har mulighed for ansættelse, arbejds erfaring under studieopholdet og karrierevejledning stor indflydelse på de

7) *i-graduate*, 2006

udenlandske studerendes valg af land og uddannelsesinstitution. Meldingen harmonerer med de spæde erfaringer, de danske uddannelsesinstitutioner har gjort. Det vil derfor være gavnligt, hvis danske virksomheder i langt højere grad end hidtil understøtter uddannelsesinstitutionernes rekruttering af udenlandske studerende. Dette arbejde kunne forankres i forskellige former for aftagerpaneler, hvor erhvervslivet ud over at bidrage til uddannelsesudviklingen også tilkendegiver, hvilke udenlandske studerende der er attraktive for dem. Det kunne institutionerne bruge, når de tilrettelægger deres strategi og markedsføring.

Dansk erhvervsliv har med deres innovative tilgang og den lave magtdistance noget unikt at tilbyde udenlandske unge. Dette kan markedsføringen af Danmark som uddannelsesland med fordel spille på. Derudover bør vi spille på, at danske uddannelsesinstitutioner uddanner unge mennesker, der ligger i toppen af internationale ranglister med hensyn til sociale og personlige kompetencer. PISA-undersøgelserne viser, at danske elever mener, at de er gode til at samarbejde, de er glade for at konkurrere og har stor selvtillid og tiltro til fremtiden⁸. Det er netop nogle af de kvalifikationer, der får stadig større betydning for virksomhedernes konkurrenceevne.

OPSAMLING

Udfordring 1 om at for få udenlandske studerende kommer til Danmark, og for få danske studerende tager til udlandet med henblik på uddannelse, er blevet kortlagt ud fra følgende kendsgerninger:

1. Antal danskere på studieophold i udlandet er faldet.

2. Betaling for uddannelse hæmmer vækst i antallet af udenlandske studerende.

3. Kvaliteten af de studerende er ikke i fokus.

I det følgende vil anbefalinger for de centrale aktører blive præsenteret som indspark til, hvordan udfordring 1 kan løses.

ANBEFALINGER TIL DET POLITISKE SYSTEM

1. Fleksibelt regelsæt

Mængden af detailreguleringer fra politisk side er en hæmsko mere end en platform for uddannelsesinstitutionernes arbejde for en styrket internationalisering. Dette resulterer i bureaukrati og mange ressourcer spildt på unødvendig administration.

2. Flere og mere fleksible statsstipendier

Statsstipendierne er på nuværende tidspunkt på store beløb og gives til meget få studerende uden for EU/EØS landene. Universiteterne kan derfor ikke bruge dem strategisk i markedsføringen.

Anbefalingen går på at skabe flere og mere fleksible statsstipendier, som kommer flere studerende til gavn og øger incitamentet og de reelle muligheder for at tiltrække studerende fra lande med en lavere BNP per borger end i Danmark. Det vil også være en fordel, at Danmark hæver antallet af de mere fleksible kulturaftalestipendier. Disse stipendier giver bedre mulighed for at rekruttere udenlandske studerende fra lande, hvor danske virksomheder har særlige interesser.

3. Markedsføring af Danmark som attraktivt uddannelsesland

Kampagnen for "Markedsføring af Danmark som attraktivt uddannelsesland"⁹ kan med

fordel tage udgangspunkt i den skandinaviske ledelsesmodel og unikke undervisningskultur: danske uddannelsesinstitutioner mestrer den interdisciplinære, demokratiske uddannelse, som udvikler den studerendes evne til selvstændigt at arbejde med en problemstilling og finde løsninger derpå. Kompetencerne, som opnås derved, er vigtige for det globale videnssamfund karakteriseret ved forandring, hastighed og behov for innovation. Dette kan være en central måde at brande danske uddannelser på som en fælles unik historie i stedet for at tage udgangspunkt i branding af de enkelte universiteter.

4. Understøtte en diskussion om de rigtige studerende for Danmark

Politikerne bør gå i nuanceret dialog med virksomhederne og uddannelsesverdenen omkring hvilke studerende, der beriger det danske samfund. Udgangspunktet for dialogen bør tage såvel uddannelsesmæssige som rekrutteringsmæssige hensyn.

5. Relevante love og bekendtgørelser i engelsk version

Nuværende love og bekendtgørelse, der i vid udstrækning kun findes på dansk, bør oversættes til engelsk, og de offentlige myndigheders hjemmesider skal i langt højere grad have særlige sider for udenlandske studerende og dimittender. Nettet er en stor kilde til viden, og der bør derfor være langt bedre muligheder for at søge informationer på engelsk om forholdene i Danmark.

ANBEFALINGER TIL ERHVERVSLIVET

1. Større samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner og erhvervslivet

Udenlandske studerende vælger i høj grad uddannelsesland efter, hvordan chancen er for at komme i kontakt med spændende og

innovative virksomheder. Samarbejde mellem erhvervsliv og uddannelsesinstitutioner kan derfor være med til at tiltrække flere udenlandske studerende. Samarbejdsmuligheder kan være omkring:

- Virksomhederne bidrager med undervisere, cases og deltager i projektforsøg.
- Udvikling af uddannelsesforløb fx i forbindelse med hele programmer, summer schools, udbydelse af ErhvervsPhD'er, efteruddannelsesprogrammer samt uddannelsesforløb med integreret studiejob/praktik.
- Øget deltagelse i aftagerpaneler for at bidrage med input til en styrket udvikling af internationale uddannelsesmiljøer.

2. Danskere, der arbejder i udlandet, kan fungere som ambassadører og markedsføre Danmark og danske uddannelser

Danskere med højtstående stillinger i udlandet vil have en gennemslagskraft, der kan bidrage til at skabe opmærksomhed omkring Danmark og de danske uddannelsesinstitutioner. De har således en position på arbejdsmarkedet, som kan bruges strategisk til at komme i kontakt med uddannelsesinstitutionerne.

ANBEFALINGER TIL UDDANNELSESINSTITUTIONERNE

1. Måltrettet strategi

En succesrig internationalisering starter med en klar strategi. Denne strategi bør indeholde forhold som:

- a. Hvilke særlige uddannelser der skal tiltrække udenlandske studerende, under hensyntagen til uddannelsernes kapacitet til at integrere de forskellige grupper.

- b. Mål for antallet af studerende der sendes på uddannelse i udlandet.
- c. Mål for antal udenlandske studerende på den danske uddannelsesinstitution.
- d. Tiltrækningsincitament for udenlandske studerende fx frie studenterboliger og mulighed for danskundervisning.
- e. Partnerskabsaftaler med udenlandske uddannelsesinstitutioner.

Uddannelsesinstitutionerne skal være gearede til et marked i evig konkurrence, og en målrettet strategi er et vigtigt skridt på vejen.

2. Mulighederne for meritering af udenlandske uddannelser bør opprioriteres på de enkelte uddannelser.

Dette vil være en praksis, der smitter af på de danske studerendes lyst til at tage på et udlandsophold.

3. Udvikling af et nationalt center, der har til formål at udvikle undervisernes kompetencer til at undervise i et multikulturelt læringsmiljø

Der er store udfordringer forbundet med at undervise både danskere og udlændinge på samme tid og i samme rum. De studerende kommer med meget forskellige kulturelle baggrunde, som har betydning for de forventninger, de har til undervisningen. Der er derfor behov for et videntcenter, der kan bidrage med viden om, hvordan underviserne kan udvikle og tilpasse undervisningen mange forskellige baggrunde.

4. Markedsføring af uddannelserne

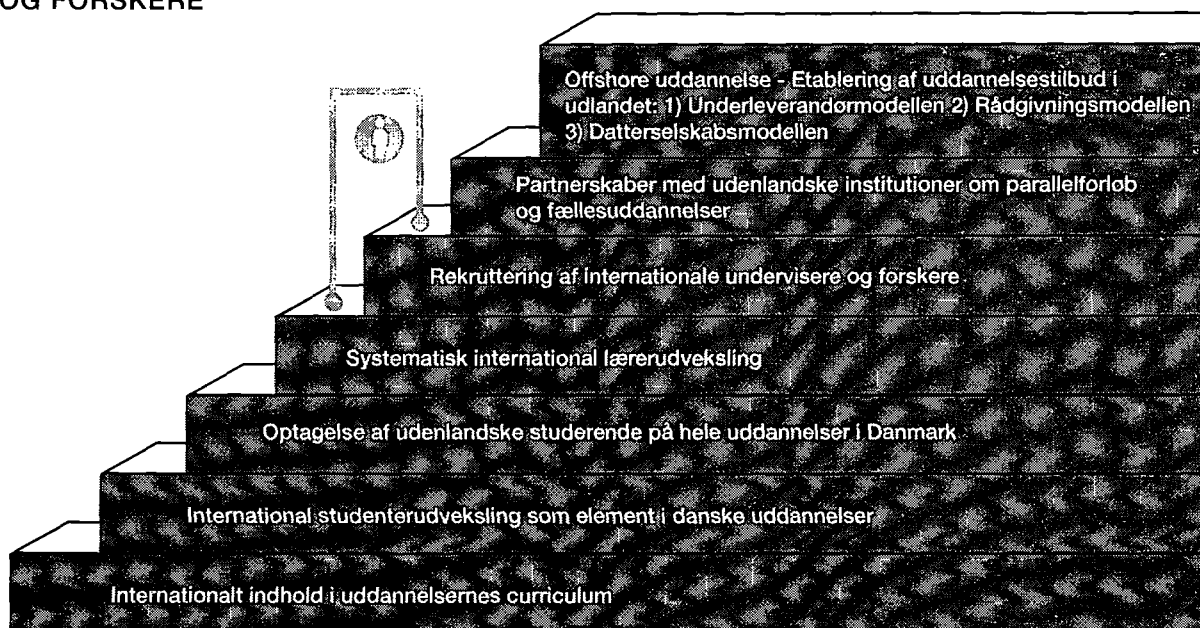
Ud over den nationale markedsføringsplan om Danmark som attraktivt uddannelsesland

er der også behov for decentrale indsatser i forhold til markedsføring af de danske uddannelser i udlandet. Det vil være hensigtsmæssigt at skabe synergi mellem de to niveauer for kampagner.

5. Etablering af aftagerpaneler og målrettet brug af deltagernes input

Aftagerpaneler giver uddannelsesinstitutionerne stor mulighed for at komme i tæt dialog med aftagerne, og aftagerpanelerne er således en åben dør til at sikre de rette input, der kan bidrage til at videreudvikle uddannelserne.

5.2 UDFORDRING 2 - DANMARK TILTRÆKKER FOR FÅ UDENLANDSKE UNDERVISERE OG FORSKERE

Figur 10 Internationaliseringstrappen – tiltrækning af udenlandske undervisere og forskere

De udenlandske undervisere og forskere kan tilføre de danske erhvervsrettede uddannelser en yderligere international dimension og et betragteligt kvalitetsløft. De kan samtidig medvirke til at løse gryende rekrutteringsproblemer på uddannelsesinstitutionerne. Det vidner disse udviklingstendenser om:

- 1) Behovet for undervisning vil stige kraftigt de kommende år. For det første har regeringen et erklæret mål om, at 50 % af en ungdomsårgang i 2015 skal have en videregående uddannelse. Herudover vil antallet af unge stige de kommende år. Ser man eksempelvis på de 22-årige (medianalderen for optagne på de mange universitetsuddannelser), vil denne gruppe vokse med næsten en fjerdedel (22,3%) de næste 10 år.¹⁰
- 2) De stigende forskningsbevillinger medfører, at der bliver behov for stadig flere forskere.
- 3) En stor del af den eksisterende underviserstab vil gå på pension i de kommende år.

Rekrutteringsproblemerne er meget forskellige på de videregående uddannelsesinstitutioner. På erhvervsakademierne og professionshøjskolerne mangler de tekniske uddannelser generelt lærere, mens der på de merkantile uddannelser primært er problemer med at skaffe undervisere til matematik, økonomi og fransk i udkantsområderne. På universitetsniveau er der rekrutteringsproblemer på de naturvidenskabelige og tekniske uddannelser samt de hårde fag som fx økonomi på de samfundsvidenskabelige uddannelser.

STOR FORSKEL PÅ ANTALLET AF UDENLANDSKE UNDERVISERE

På KVU- og MVU-området er der ingen nye tal for antallet af faste undervisere fra udlandet. De mange lærerudvekslinger på området kunne meget vel være en kilde til

10) Danmarks Statistik

at rekruttere flere udenlandske undervisere. KVVU/MVU har i dag begrænsede rekrutteringsproblemer – særligt på de uddannelsesområder, hvor der er mange kvinder. Uddannelsesinstitutionerne oplever, at de er attraktive i forhold til at give de ansatte udfordrende arbejdsopgaver og fleksibilitet.

Fleksibiliteten giver de ansatte gode muligheder for at kombinere familie- og arbejdsliv. På LVU-området er der bedre datamateriale på antallet af udenlandske undervisere og forskere. Tabellen nedenfor viser, at 24 % af alle nye forskere har udenlandsk statsborgerskab¹¹.

Tabel 2 Oversigt over antallet af ansøgere og ansatte forskere med udenlandsk statsborgerskab i perioden 2004-2006

	Udlændinge - andel af nyansatte	Udlændige - andel af ansøgere
HUM	15 %	23 %
SAM	16 %	36 %
NAT	33 %	50 %
JORD	21 %	40 %
SUND	18 %	26 %
TEK	38 %	51 %
I alt	24 %	38 %

Kilde: Egen bearbejdning af "Fornyelse i forskerstaben - Forskerpersonale og forskerrekruttering på danske universiteter 2004-2006", Bertel Ståhle, UNI-C, november 2007.

Som det fremgår af tabel 2, er antallet af udlændige meget varierende inden for de enkelte videnskabelige retninger. De naturvidenskabelige og tekniske videnskabelige områder ansætter klart flest, mens de samfundsvidenskabelige og humanistiske ansætter færrest udlændinge.

Det er værd at bemærke, at der særligt på det samfundsvidenskabelige område er

forholdsvis mange udenlandske ansøgere i forhold til, hvor mange der faktisk bliver ansat. Der ser således ud til at være et stort potentiale for at øge andelen af udenlandske forskere og undervisere på dette område.

Også når det gælder fødekæden til forsker- og underviserområdet – ph.d.-uddannelserne – er det primært de naturvidenskabelige og tekniske videnskabelige områder, der rekrut-

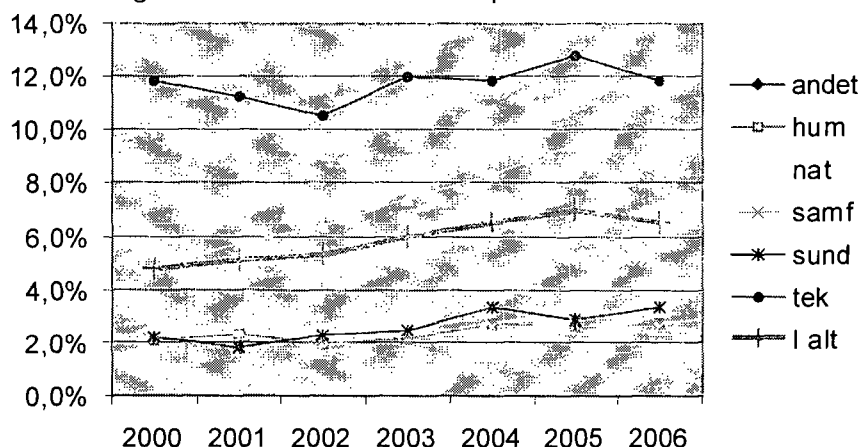
¹¹) "Fornyelse i forskerstaben - Forskerpersonale og forskerrekruttering på danske universiteter 2004-2006", Bertel Ståhle, UNI-C, november 2007.

terer fra udlandet. Som det fremgår af figur 11, rekrutterer de sundhedsvidenskabelige, humanistiske og samfundsvidenskabelige områder under 3 % af deres kommende forskere og undervisere fra udlandet.

Rekrutteringsudfordringen på universitetsområdet bliver forstærket af, at også virksomhederne i stigende grad ansætter

forskere på alle videnskabelige områder. På erhvervsforskerområdet har vi de seneste år set en markant stigning i antallet af samfundsvidenskabelige og humanistiske kandidater. Denne stigning må forventes at øges, nu hvor ErhvervsPhD-ordningen udvides til også at have offentlige virksomheder som målgruppe.

Figur 11 Andel af udenlandske ph.d.-studerende i Danmark

Kilde: Danmarks Statistik/Videnskabsministeriet statistik over antallet af studerende på videregående uddannelser, hvor studerende med udenlandsk statsborgerskab, der er kommet til Danmark et år før studiestart, er trukket ud.

UDLÆNDINGE ER GLADE FOR DANMARK

De udenlandske videnarbejdere, herunder undervisere, der kommer til Danmark, er gennemgående godt tilfredse med forholdene i Danmark. Det viser en undersøgelse fra Oxford Research blandt over 400 udenlandske videnarbejdere¹².

De vigtigste forhold er tryghed og faglige udfordringer. Disse forhold vurderes meget positivt af udenlandske videnarbejdere i Danmark. Ikke overraskende er det især forhold som arbejds- og opholdtilladelser samt beskatning, der bedømmes lavt.

Kvaliteten af den offentlige service i Danmark bedømmes overordnet som god af de udenlandske videnarbejdere. En af de helt store forcer i Danmark sammenlignet med andre lande er ifølge de udenlandske videnarbejdere, at vi er et godt land at tage familien med til. Forholdene i Danmark tillader en balance mellem familie og arbejdsliv, samtidig med at der er stor enighed blandt de udenlandske videnarbejdere om, at Danmark er et godt sted for deres børn at vokse op.

OPSAMLING

Udfordring 2 om at Danmark ikke udnytter globaliseringen til at tiltrække udenlandske

12) Oxford Research, "Udenlandske videnarbejdere i Danmark", januar 2007

undervisere og forskere, er blevet anskueliggjort ud fra:

- Rekrutteringsudfordringer på uddannelsesinstitutionerne.
- Udenlandske vidensarbejders syn på Danmark.

Som det fremgår af de efterfølgende anbefalinger, er der behov for initiativer, der kan løfte udfordringen.

ANBEFALINGER TIL DET POLITISKE SYSTEM

1. Udenlandske vidensarbejdere skal have adgang til alle skattebetalte goder

Der er stadig uhensigtsmæssige forhold for udenlandske undervisere og forskere, selv om de er godt tilfredse med at arbejde i Danmark. Det forholder sig fx sådan, at udenlandske forskere uden for EU/EØS med børn, der skal læse på en videregående uddannelse, bliver opkrævet studieafgift. Det forekommer urimeligt, særligt hvis de udenlandske vidensarbejdere skal svare den høje danske skat.

2. Inddrage uddannelsesinstitutionerne som målgruppe i markedsføringen af Danmark som godt arbejdsland

Udenrigsministeriet planlægger en større kampagne for at tiltrække højtuddannet arbejdskraft til Danmark. I tilrettelæggelsen bliver der lagt vægt på, at virksomhedsgrupper og hovederhvervsorganisationer i maksimal grad bliver inddraget i arbejdet. Det vil være hensigtsmæssigt, hvis markedsføringen af Danmark som et godt land at arbejde i og rekrutteringsinitiativerne på de danske ambassader ikke alene retter sig mod rekruttering til det private erhvervsliv, men også omfatter rekruttering til uddannelsesinsti-

tutionerne. Omvendt kan de mange studerende og lærere på udveksling også bruges som ambassadører for Danmark som et godt land at arbejde såvel som at studere i – fx gennem oprettelse af alumenetværk, som forslået i Kina-strategien.

3. Der skal arbejdes på, at der kommer en europæisk udgave af ErhvervsPhD-ordningen

Det vil kunne aflaste rekrutteringsproblemerne på universiteterne og samtidig hjælpe danske virksomheder til at tiltrække nogle af de mest talentfulde europæiske unge. Endelig fører ErhvervsPhD-ordningen til øget samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner og erhvervsliv. Initiativet kunne med fordel integreres i planerne om at indføre fri bevægelighed for viden, som den femte frihedsgrad på det indre marked i EU.

ANBEFALINGER TIL ERHVERVSLIVET

1. Samarbejde med uddannelsesinstitutionerne om en "Job til 2"-strategi:

Udenlandske vidensarbejdere i Danmark lægger vægt på, at hele familien trives under deres ophold her. Samtidig vil højtuddannede vidensarbejdere ofte have en ægtefælle med tilsvarende uddannelsesniveau.

ANBEFALINGER TIL UDDANNELSESINSTITUTIONERNE

1. Målrettet strategi

Denne strategi bør indeholde forhold som:

- a. Mål for antallet af udenlandske undervisere og strategisk brug af udveksling af undervisere i forhold til rekruttering.
- b. Tiltrækningsincitamentter for undervisere og forskere fx frie studenterboliger og mulighed for danskundervisning.

2. Uddannelsesinstitutionernes modtageapparat skal styrkes

Meget tyder på, at uddannelsesinstitutionerne ikke er gearet til at integrere udenlandske videnarbejdere. Undersøgelsen fra Oxford Research¹³ viser, at hele 64 % af de udlændinge, der er offentligt ansat i Danmark, selv skulle finde rundt i det danske bureaukрати. I de private virksomheder bliver den opgave grebet mere professionelt an. Her er det kun 34 %, der selv har måttet finde rundt i bureaukratiet. Resten er blevet hjulpet af en specialenhed i virksomheden eller et firma hyret af virksomheden.

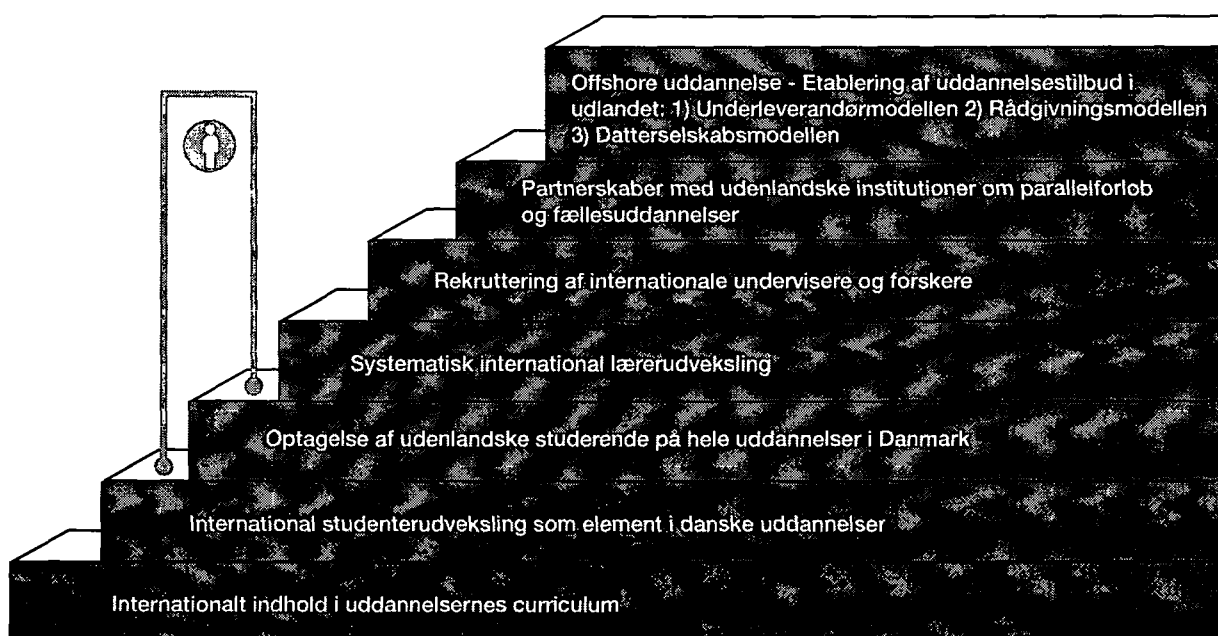
Det vil være hensigtsmæssigt, hvis uddannelsesinstitutionerne aktiverer de erfaringer og kompetencer, de har i de internationale kontorer til modtagelse af studerende. De internationale kontorer bør i højere grad end i dag inddrages i at hjælpe nytilkomne undervisere og forskere til rette.

3. Samarbejde med virksomhederne om en "Job til 2"-strategi

I førnævnte anbefalinger til erhvervslivet blev hele familiens trivsel under opholdet i Danmark nævnt som centralt, hvilket uddannelsesinstitutionerne også bør arbejde for at fremme.

5.3 UDFORDRING 3 - DK UDNYTTER IKKE POTENTIALET FOR AT INTEGRERE OG FASTHOLDE DE UDENLANDSKE STUDERENDE OG DIMITTENDER PÅ DET DANSKE ARBEJDSMARKED

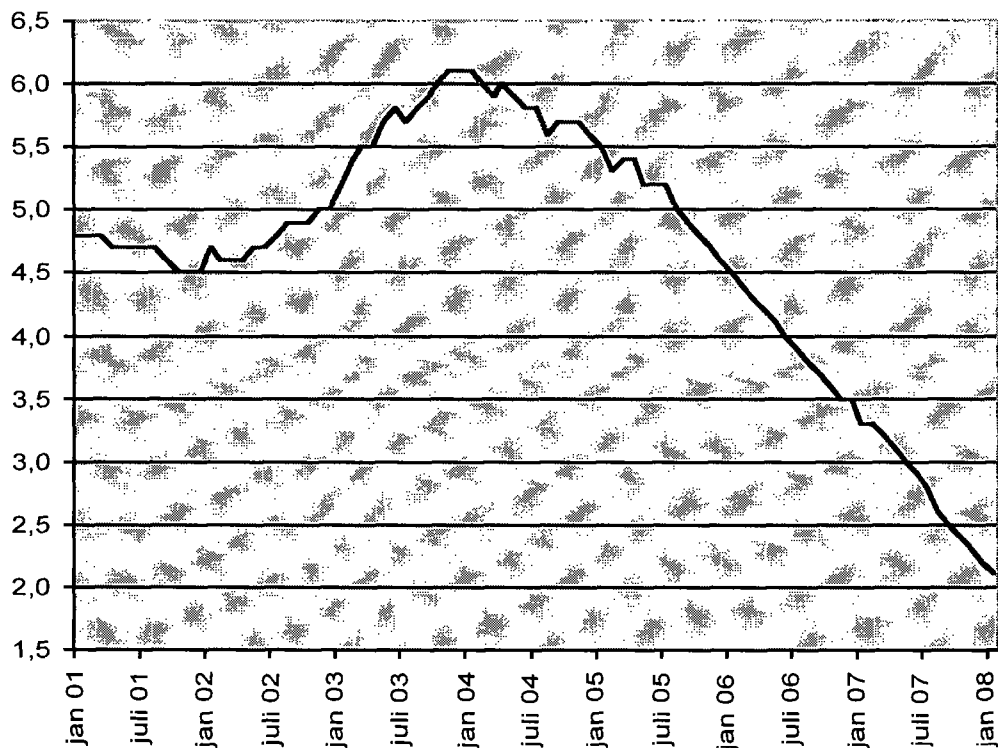
Mangel på arbejdskraft har i længere tid bremset væksten i de danske virksomheder. Ledigheden er nede på 2,1 % og virksomheder, medier, vismænd og andre politiske aktører peger alle på behovet for at tiltrække mere veluddannet udenlandsk arbejdskraft til Danmark.

Figur 12 Internationaliseringsstrappen – udenlandske studerende som arbejdskraft

13) Oxford Research, "Udenlandske videnarbejdere i Danmark", januar 2007

Figur 13 Procent fuldtidsledige hele landet - sæsonkorrigerede

Kilde: Danmarks Statistik

Behovet for arbejdskraft på det danske arbejdsmarked har medført adskillige tiltag, som skal sikre tiltrækning af mere veluddannet arbejdskraft til Danmark. Initiativerne går på at udvide Green Card-ordningen, revidere forskerskatteordningen, oprette initiativer som direkte henter arbejdskraft fra lande som Kina og Indien til danske virksomheder osv. Der er stor fokus på at hente arbejdskraft, men der er ikke mange initiativer, som fokuserer på, hvordan vi kan integrere de udenlandske studerende og dimittender, der allerede er i Danmark.

Praktiksamarbejde mellem uddannelsesinstitutionen Vitus Bering Danmark og facadevinduesproducenten VELFAC:

Vitus Bering Danmark, VBD, har igennem flere år samarbejdet med VELFAC bl.a. ved at levere mange danske dimittender fra flere uddannelsesretninger, herunder eksportingeniører, bygnings- og maskiningeniører samt bygningskonstruktører, og har fået mange positive tilbagemeldinger fra disse. VELFAC producerer vinduer til det nordeuropæiske marked og har underleverandører både i Danmark og i udlandet - heriblandt Kina.

I VBD's uddannelser er der indlagt et praktikforløb, og i den forbindelse har VELFAC modtaget to kinesiske bygningskonstruktører fra VBD, som skal løfte den internationale atmosfære og viden omkring det kinesiske marked.

Den ene, 27-årige Li Tao, der blev færdig som bygningskonstruktør fra VBD i sommer, er efter praktiktiden blevet fastansat. Den anden, Shen Chao, er midt i studierne på VBD og er vendt tilbage til Horsens for at færdiggøre uddannelsen.

Praktik hjælper til at bygge bro til nye markeder

"Din virksomhed kan med fordel bruge en udenlandsk studerende fra Vitus Bering Danmark – som brobygger til et nyt marked" – sådan forklarer Vitus Bering Danmark en af fordelene ved en udenlandsk studerende i erhvervslivet.

Yderligere får virksomheder med en international studerende fra VBD en ekstra mulighed for at løfte den internationale atmosfære og blive set på med internationale øjne. Praktikperioden er en rigtig god mulighed for at se en kommende medarbejder lidt an, og mange praktikperioder fører til, at den studerende skriver speciale inden for praktikfirmaets kompetenceområde og eventuelt til ansættelse efter endt uddannelse.

Gennem praktikanter modtager virksomhederne også de nyeste impulser, og de har samtidig mulighed for at præge de studerendes interesser og forståelse for erhvervslivets konkrete udfordringer.

Vitus Bering Danmark er en uddannelsesinstitution, som favner bredt - fra ungdomsuddannelser, lærlingeuddannelser, HF og HTX til ingeniøruddannelser, pædagogiske, byggetekniske og merkantile videregående uddannelser samt et omfattende udbud af kurser og efteruddannelser.

Mere information på www.vitusbering.dk

Mere information om VELFAC på www.velfac.dk

UDENLANDSKE STUDERENDE – ET UUDNYTTET POTENTIALE

Antallet af udenlandske studerende i Danmark stiger, og det danske erhvervsliv har brug for udenlandsk arbejdskraft. På trods af dette melder uddannelsesinstitutionernes historier om, at de udenlandske studerende og dimittender har svært ved at blive ansat i danske virksomheder under eller efter studierne. Derfor ender de udenlandske studerende ofte i ufaglærte job og kan betegnes under en ny kategori; Erasmus McDonalds. Det dækker over dygtige studerende, der er på udlandsophold i Danmark via et såkaldt Erasmus Mundus-program, og som kun kan få et studiejob hos McDonalds.

Dette må kaldes et paradoks og stort spild af det potentiale, de udenlandske studerende og dimittender udgør, fordi:

- De udenlandske studerende og dimittender allerede er i Danmark. Der skal derfor ikke bruges ressourcer på at promovere Danmark samt administrative ressourcer på at få denne gruppe til landet.
- De forstår det danske samfund.
- De har en ballast fra både en dansk og udenlandsk uddannelsesinstitution.

Paradokset bliver tydeligere med resultatet af en undersøgelse fra CIRIUS, hvor det fremgår, at 73 % af de udenlandske studerende i Danmark er positivt indstillet over for at arbejde i landet efter studierne¹⁴. Så hvis de studerende ikke mangler incitamentet, hvor er det så, skoen trykker? Og hvordan kan vi sikre, at dette potentiale ikke spildes?

I EU-kommissionens "European Innovation

Scoreboard 2007" ligger Danmark nr. 5 i forhold til samarbejdet mellem universiteter og erhvervsliv, hvilket er et godt fundament at bygge på. Det er desværre ikke helt så udbredt med eksempler på stærke samarbejder mellem de internationale kontorer og karrierecentre på uddannelsesinstitutionerne og erhvervslivet om udbud af studiejob og praktik til de udenlandske studerende og efterfølgende rekruttering. Her er der et stort potentiale for forbedring.

Ansættelse efter endt uddannelse står højt på de udenlandske studerendes prioriteringsliste, og især for betalingsstuderende er der en klar forventning om at få "return on investment"¹⁵. Derfor er uddannelsernes samarbejde med erhvervslivet centralt i forhold til at udbyde studiejob og praktik. For virksomhederne er tilbud om studiejob ofte at foretrække grundet dets fleksible karakter sammenlignet med praktik.

Meget få af de udbudte online-jobsøgningsplatforme er engelsksprogede, hvilket fra første trin hæmmer de udenlandske studerende i jagten efter et job.

14) CIRIUS og UNI-C, "Danmark som uddannelsesland", maj 2006

15) Mandag Morgen, den 3. marts 2008

Dansk IT-virksomhed Omada A/S bruger internationale praktikanter som led i vækststrategi og har succes med fastholdelse

Succesrige Omada A/S har gennem de seneste år ansat omkring 15 udenlandske studerende og færdiguddannede i praktik som strategi for vækst i virksomheden. Strategien for Omada har fra starten været at samle de bedste og mest erfarne talenter i markedet, og man begyndte for år tilbage at bruge AIESEC (www.aiesec.dk) som formidler af talentfulde praktikanter. De udenlandske medarbejdere kommer bl.a. fra Argentina, Malaysia, Tyrkiet, Brasilien, Serbien, Indien og Canada og bidrager til stor diversitet i virksomheden samt med mange forskellige kompetencer. Praktikanterne fra AIESEC er vant til at påtage sig ansvarsfulde opgaver i et internationalt miljø pga. deres tidligere erfaringer i verdens største internationale studenterorganisation for unge ledere. AIESEC tager sig af alt det praktiske med visa, bolig og ansættelsesproceduren og giver den udenlandske praktikant et netværk og en platform for integration i Danmark. Som resultat bliver størstedelen af praktikanterne i Omada efter endt praktikperiode og bliver fastansat ved virksomheden.

Om Omada:

Omada (www.omada.net) er en it-konsulentvirksomhed med speciale inden for projekt- og programledelse, strategisk rådgivning, IT-management og test samt tekniske eksperter inden for SAP og Microsoft-teknologierne. Omada er "Microsoft Gold Certified Partner" og er blevet "Microsoft ISV Partner of the Year".

OPSAMLING

Udfordring 3 om, at Danmark ikke udnytter arbejdskraftpotentialet hos de udenlandske studerende og dimittender, er blevet anskueliggjort ud fra en betragtning om, at det trods lav ledighed stadig er svært for udenlandske studerende at komme ud på det danske arbejdsmarked.

I det følgende vil anbefalinger for de centrale aktører blive præsenteret som indspark til, hvordan udfordring 3 kan løses.

ANBEFALINGER TIL DET POLITISKE SYSTEM

1. Gradvis tilbagebetaling af uddannelsesgebyrer

Der bør indføres en regel om, at udenlandske studerende, der selv har betalt deres uddannelse i Danmark, får refunderet deres betaling

af statskassen, hvis de i en årrække arbejder i Danmark efter afsluttet uddannelse.

ANBEFALINGER TIL ERHVERVSLIVET

1. Samarbejde med uddannelsesinstitutionerne om effektiv matchmaking

Effektiv matchmaking mellem erhvervsliv og studerende/dimittender er nødvendigt for at udnytte potentialet for herboende udenlandske studerendes muligheder for at blive ansat i danske virksomheder. Mødet kan ske på flere måder:

- Det personlige møde er afgørende. Der findes allerede mange netværksarrangementer for studerende, men de er ofte på dansk. En indsats for at oprette disse mødesteder kan ske gennem interesseorganisationerne.

- Jobbank med job, studiejob og praktik for internationale studerende samt andre tilbud om interaktion mellem internationale studerende og dansk erhvervsliv. Dette bør ske via nuværende jobbanker, som kan udbygge deres eksisterende platform til at omfatte engelske sider.
- Deltagelse i regionale pilotprojekter om forskellige koncepter for match-making.

2. Mentorordning

Virksomhederne kan bidrage med personlige mentorer, der skal støtte den udenlandske studerende/dimittend undervejs i studierne mht. karriereplanlægning, netværk og integration i Danmark.

3. Strategi for integration og fastholdelse

Udvikling af corporate policies for tiltrækning og fastholdelse af udenlandske medarbejdere i danske globale virksomheder. Virksomheder, der arbejder målrettet med en internationaliseringsstrategi, kan have store fordele, da det kan bidrage til at sikre rekruttering og fastholdelse af udenlandsk arbejdskraft.

ANBEFALINGER TIL UDDANNELSES- INSTITUTIONERNE

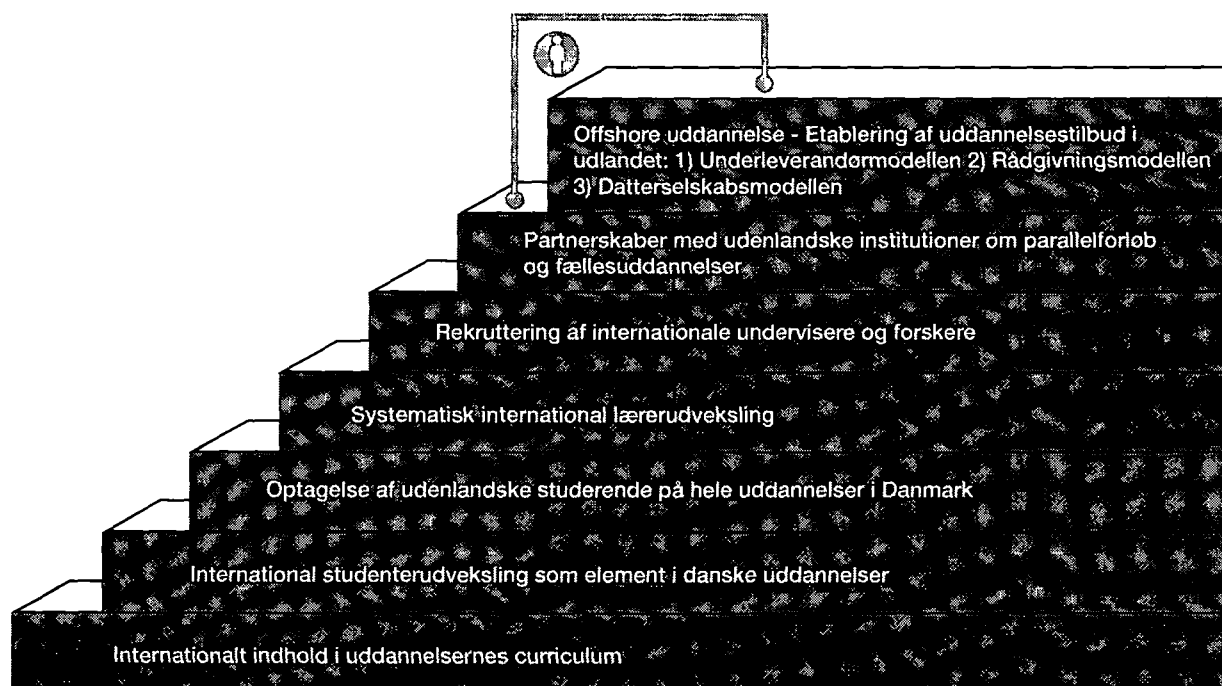
1. Samarbejde med erhvervslivet.

I førnævnte anbefalinger til erhvervslivet blev samarbejdet med uddannelsesinstitutionerne nævnt som en central anbefaling. På tilsvarende måde skal uddannelsesinstitutionerne også tage teten i forhold til at samarbejde med erhvervslivet om effektiv matchmaking, jobbank med job, studiejob og praktik samt andre aktiviteter, der fremmer mødet mellem virksomhederne og de udenlandske studerende og dimittender.

2. Styrket karrierevejledning for udenlandske studerende med henblik på at integrere og fastholde de udenlandske studerende i erhvervslivet under og efter endt uddannelse.

I dette kapitel bliver det belyst, hvordan internationaliseringen af de danske uddannelser og uddannelsesinstitutioner kan ske gennem uddannelsesaktiviteter i udlandet – det vi kalder offshore uddannelse.

Figur 14 Internationaliseringstrappen – offshore uddannelse

Som det fremgår af internationaliseringstrappen, kan uddannelsesaktiviteter uden for landets grænser ske gennem samarbejde med udenlandske uddannelsesinstitutioner og ved direkte at etablere egne uddannelser i udlandet. På tværs af de to områder er der generelle holdnings- og lovgivningsproblemer i forhold til at understøtte danske uddannelsesinstitutioners aktiviteter uden for landets grænser. Med afsæt heri vil dette kapitel om offshore uddannelse have fokus på:

1. Generelle holdnings- og lovgivningsmæssige barrierer for offshore uddannelse.
2. Partnerskabsmodellen: Samarbejde med udenlandske uddannelsesinstitutioner om parallellforløb og fællesuddannelser.
3. Forskellige modeller for etablering af uddannelsesaktiviteter i udlandet.

Offshore uddannelse – en bred definition

Offshore uddannelse anvendes i denne rapport som fællesbetegnelse for uddannelsesaktiviteter, der delvist eller helt leveres uden for Danmark. Det kan være et samarbejde med en udenlandsk partner om fælles uddannelsesforløb, systemeksport til en udenlandsk lokal partner, udbud af danske uddannelser via et datterselskab af en dansk uddannelsesinstitution eller på helt andre måder. Afgørende er, at der sker en form for "eksport" af dansk knowhow eller af en dansk uddannelse. I europæisk sammenhæng anvendes begrebet TNE – Transnational Education.

6.1 Generelle holdnings- og lovgivningsmæssige barrierer for offshore uddannelse

På uddannelsesområdet har udviklingen i Danmark været fastholdt som hjemmemarkedserhverv gennem stramme reguleringer, barrierer for udenlandske studerende og uddannelsesinstitutioner, manglende anerkendelse af merit, national subsidiering, sprogkrav og andre både kulturelle og tekniske hindringer.

Skal danske uddannelsesinstitutioner følge regeringens ambition om at udvikle uddannelser i verdensklasse, bør de have mulighed for at konkurrere på lige vilkår med de bedste institutioner i verden, herunder have muligheder for at etablere aktiviteter i udlandet.

Det er nødvendigt, at de danske uddannelsesinstitutioner er fysisk til stede på de markeder, hvor de studerende befinder sig, hvis uddannelsesinstitutionerne skal have adgang til det globale uddannelsesmarked og dermed få mulighed for at rekruttere de allerbedste studerende globalt.

Det er illusorisk at forestille sig en situation, hvor en betydelig del af verdens bedst kvalificerede studerende søger til Danmark. Selv om en bedre markedsføring måske kan tiltrække flere til Danmark, vil mange af de dygtige udenlandske studerende alligevel ikke komme hertil på grund af barrierer som: Sproget, høje leveomkostninger, klimaet, holdningen til udlændinge og muligheder for arbejde efter endt uddannelse.

Udenlandske uddannelsesaktiviteter er udbredt i andre lande

Australien, England og USA, men også Frankrig, Holland, Norge, Sverige og Finland er eksempler på lande, der har etableret uddannelsesaktiviteter i udlandet. Eksemplerne omfatter både samarbejde med lokale institutioner om fælles programmer, ejerskab af udenlandske universiteter, "systemeksport" af uddannelseskoncepter, kvalitetssikring af lokal undervisning og udstedelse af internationale uddannelsesdiplomer.

De største barrierer for at udnytte de åbenlyse potentialer, der er ved at etablere uddannelsesaktiviteter i udlandet, er knyttet til en dansk holdning om og tradition for, at danske uddannelsesinstitutioner er sat i verden for at udbyde danske uddannelser til danskere i Danmark. En holdning der afspejler sig i mange love og bekendtgørelser, hvor forhold såsom tiltrækning af udenlandske studerende og uddannelsesaktiviteter i udlandet ikke er medtænkt.

Udenlandske uddannelsesaktiviteter kræver derfor først og fremmest holdningsændringer, der kan skabe en politisk platform for ændringer af mulighederne for at udbyde danske uddannelser i udlandet. Det fremgår af det efterfølgende, hvor de største barrierer og centrale problemstillinger i forbindelse med uddannelsesaktiviteter i udlandet beskrives. Det er ikke målet at komme med lange udredninger af de mange love og bekendtgørelser. Derimod er det målet at synliggøre mængden af regelsæt, der hæmmer internationalisering, og kompleksiteten heri.

Flere ministerier – første forhindring på vejen

Der er forskelligt lovgrundlag på Undervisningsministeriets og Videnskabsministeriets område. Det er derfor svært at danne sig et samlet overblik over de videregående uddannelsesinstitutioners muligheder for at styrke

internationaliseringen i udlandet.

Kompleksiteten og uoverskueligheden i regelsættene opleves særlig stor for institutionerne på Videnskabsministeriets område, hvilket ikke er tilfældet i samme grad for institutionerne på Undervisningsministeriets område.

På Videnskabsministeriets område alene skal man sætte sig ind i følgende regelsæt i forbindelse med udbud af uddannelser i udlandet:

- Universitetsloven
- Akkrediteringsloven
- Lov om udlandsstipendier (Lov om ændring af lov om statens uddannelsesstøtte)
- Bekendtgørelse om tilskud og regnskab m.v. ved universiteterne
- Bekendtgørelse om parallelforløb og fællesuddannelse
- Bekendtgørelse om adgang m.v. ved bachelor- og kandidatuddannelser ved universiteterne (adgangsbekendtgørelsen)
- Bekendtgørelse om karakterskala og anden bedømmelse (karakterbekendtgørelsen)
- Bekendtgørelse om eksamen ved universitetsuddannelser (eksamensbekendtgørelsen)
- Bekendtgørelse om bachelor- og kandidatuddannelser ved universiteterne (uddannelsesbekendtgørelsen)
- Bekendtgørelse om deltidsuddannelse
- Bekendtgørelse om fripladser med stipendium som støtte til leveomkostninger ved universiteterne (friplads- og stipendiebekendtgørelsen)
- Bekendtgørelse om visse masteruddannelser ved universiteterne
- Bekendtgørelse om censorinstitutionen for visse videregående uddannelser
- Finansministeriets budgetvejledning
- Diverse personaleadministrative regler

Kilde: Danske Universiteter

Universiteterne har ifølge universitetsloven ikke mulighed for at udbyde godkendte danske uddannelser i udlandet. Hvis der gennemføres ændringer i universitetsloven, så dette bliver muligt, er der jf. den nye akkrediteringslov, lagt op til, at der skal ske en akkreditering af hver enkelt uddannelse, der skal udbydes i hvert enkelt land i udlandet.

Nye akkrediteringsregler - den største barriere

Den nye lov om akkreditering betyder, at nye danske uddannelser fremover skal godkendes via en akkreditering. I forbindelse hermed er det fremhævet, at akkrediteringen skal lægge vægt på kriterier så som kvalitet og relevans/behov.

Det er bemærkelsesværdigt, at det i præmisserne, bemærkninger til loven og i selve loven er svært at få øje på, at det ved udmøntningen af kriterierne er relevant at tage højde for ønsker om at tiltrække udenlandske studerende til Danmark eller til danske uddannelser i udlandet.

Med andre ord er der ikke lagt op til at vurdere relevans/behov i relation til udenlandske markeder for studerende, evt. hele verden, eller at vurdere kvalitet som et relativt begreb i forhold til fremmede markeder eller relevans/behov under fremmede forhold.

Det fremgår, at kriterierne skal fastlægges nærmere af henholdsvis Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet. Hvad dette angår, afviger bestemmelserne ikke så meget

Er det ikke mærkeligt, at:

Der fra politisk side tales om uddannelser i verdensklasse og vigtigheden af at være med på den globale scene samtidig med, at der udvikles love og bekendtgørelser, der er ensidigt fokuseret på Danmark og danske forhold

på tværs af ministerier, hvorimod selve godkendelsesprocessen er markant forskellig.

Skal kriterierne, der som nævnt ikke er endeligt fastlagt, støtte op om regeringens udmeldinger om styrket internationalisering på alle fronter i det danske uddannelsessystem, er det vigtigt, at der ved akkrediteringer af uddannelser i Danmark og i udlandet meget eksplicit tages højde for, at det relevante marked kan række ud over Danmarks grænser eller endda ligge helt udenfor.

Inddrages denne mulighed ikke i udformningen af kriterierne, vil det kunne være en afgørende barriere for tiltrækning af udenlandske studerende og for udbud af danske uddannelser i udlandet. Derimod vil det være mere nærliggende, at der i akkrediteringen lægges større vægt på en beskrivelse af de kompetencer og erhvervsfunktioner, som uddannelsen vil give den færdiguddannede.

Bestemmelsen på Videnskabsministeriets område om, at uddannelser skal akkrediteres til udbud i udlandet, kan sammenlignes med "tekniske handelshindringer" med modsat fortegn, idet bestemmelserne i praksis ser ud til at blive en stopklods for uddannelsesinstitutioners internationale aktiviteter.

For det første er Akkrediteringsrådet nyt, og retningslinjerne for akkreditering er ikke fastlagt. For det andet ligger der allerede en pukke af uddannelser til udbud i Danmark til akkreditering og sidst, men ikke mindst er

der ikke kompetence og erfaring vedrørende internationale markeder.

Det er derfor nødvendigt at se nærmere på procedurerne omkring akkreditering af danske uddannelser, der skal afholdes i udlandet. Hvis vi for alvor ønsker at styrke internationaliseringen af uddannelserne, er det nødvendigt, at de danske regler om akkreditering tilnærmer sig de udenlandske regler.

Det er i forhold til det udenlandske marked nærliggende at lægge vægten over på en institutionsakkreditering til at udbyde uddannelser internationalt frem for den nuværende uddannelsesakkreditering. Derigennem kan kvalitetsnormerne sikres, og det kan overlades til uddannelsesinstitutionerne at vurdere behov og efterspørgsel.

BETALINGSPRINCIPPER OG LEVERINGSFORMER

Det er ikke tanken, at uddannelsesaktiviteter for udenlandske studerende i udlandet skal finansieres af danske skattekrone. Udenlandske uddannelsesaktiviteter skal være udgiftsneutrale for den danske stat. Det vil sige, at der ikke skal tildeles taxametertilskud til udenlandske studerende til et eventuelt udbud i udlandet.

Derimod skal de danske uddannelsesinstitutioner kunne opkræve fuld betaling, og betaling skal ske til den institution, der i udlandet står bag uddannelsen. Det kan enten være en udenlandsk samarbejdspartner eller en

filial af en dansk uddannelsesinstitution. Ved gennemførelse af en uddannelse i Danmark er de gældende betalingsprincipper enkle:

- Danskere og borgere fra EU/EØS-landene kan uden betaling deltage i grunduddannelser, hvor udgifterne betales via de såkaldte taxametre.
- Studerende uden for EU/EØS-landene skal betale for deltagelse i danske uddannelser.
- Deltagelse i deltidsuddannelser/enkeltfag under åben uddannelse sker med delvis brugerbetaling.
- Uddannelse eller rådgivning under indtægtsdækket virksomhed kan ske mod fuld brugerbetaling.

Hvis danske uddannelsesinstitutioner går offshore, skal de konkurrere på lige vilkår med de udenlandske uddannelsesinstitution-

er, og deltagerbetaling bør som sagt være betalingsformen. Hvis vi fra dansk side ønsker at beholde princippet om gratis grunduddannelser for danske studerende, kan dette imødekommes ved, at de studerende først og fremmest kan tage SU med, når de deltager i udlagt undervisning i udlandet, og når de deltager i offshore uddannelser udbudt af danske institutioner.

Herudover må det gøres muligt for den studerende at medbringe udlandsstipendium, også til finansiering af et ophold på en dansk uddannelsesinstitution der har etableret sig i udlandet. Ganske på samme måde som de studerende fra sommeren 2008 får mulighed for at medbringe udlandsstipendium til en udenlandsk institution.

Dette vil være udgiftsneutralt for den danske stat, da den studerende ikke udløser taxameter i Danmark.

Er det ikke mærkeligt, at:

De danske studerende gerne må supplere udlandsstipendium med egen brugerbetaling i udlandet, mens dette ikke er tilladt i Danmark for ordinære uddannelser?

STUDERENDES RETTIGHEDER

I Danmark er der god tradition for at sikre de studerende vidtgående rettigheder, når de tager en videregående uddannelse. De studerende har omfattende klageadgang over eksamenskarakterer, ligesom de har særlige muligheder for reeksamen.

En tilsvarende retssikkerhed eksisterer normalt ikke i udlandet, hvor også principper for karaktergivning og prøvning kan være meget forskellige fra de danske. Der er derfor brug for en fleksibel platform for at kunne indgå aftaler med udenlandske partnere, som ikke

snævert bygger på de danske regelsæt. En sådan platform er fx tilvejebragt med bekendtgørelse om parallelforløb og fællesuddannelse¹⁶, hvor det blot kræves, at den danske institution orienterer de studerende om reglerne hos den udenlandske partner.

KVALITETSSIKRING OG TILSYN

I Danmark har de danske myndigheder, dvs. de to ministerier, Rigsrevisionen mv., tilsynsforpligtelsen, hvis danske institutioner etablerer sig i udlandet.

Dette svarer til de europæiske principper på

16) Bekendtgørelse 931 af 5. oktober 2005

finansområdet, hvor det er finanstillsynet i en banks hjemland, der har tilsynsopgaver i filialer, datterselskaber mv. i andre lande. Det betyder dog ikke, at det er lovgivningen og andre regelsæt fra hjemlandet, der er gældende.

Princippet på uddannelsesområdet synes dog langt fra at være klarlagt. For at danske institutioner kan komme i gang med at udbyde uddannelsesaktiviteter i udlandet, må det afklares, efter hvilke regler sådanne aktiviteter kan foregå.

En international akkreditering kunne være en del af løsningen på, hvordan den interne kvalitetssikring garanteres ved udbud af danske uddannelser i udlandet. Kvalitetssikring er nemlig et væsentligt kriterium, der ligger til grund for international akkreditering.

OPSAMLING

Som det fremgår af dette afsnit, er der en række barrierer, der forhindrer udbud af danske uddannelser i udlandet. Overordnet set er det et problem, at flere love og bekendtgørelser ikke forholder sig til forhold såsom tiltrækning af udenlandske studerende og uddannelsesaktiviteter i udlandet. Der er derfor brug for flere ændringer, der kan bidrage til at skabe muligheder for offshore uddannelse.

ANBEFALINGER TIL DET POLITISKE SYSTEM

1. Politisk debat om reelle muligheder for internationalisering

Der er behov for en politisk debat om, hvordan vi styrker uddannelsesinstitutionernes muligheder på det globale uddannelsesmarked.

2. Akkreditering skal fremme internationalisering

Der er behov for, at der i kriterierne for akkreditering tænkes ind, at det relevante marked kan række ud over Danmarks grænser – eller ligge helt udenfor. Inddrages denne mulighed ikke i udformningen af kriterierne for akkrediteringen af uddannelserne, vil det kunne være en afgørende barriere for tiltrækning af udenlandske studerende og for uddannelsesstilbud i udlandet.

3. Mulighed for at udstede dansk eksamensbevis

Uddannelsesinstitutionerne skal have legal mulighed for at udbyde godkendte uddannelser i udlandet med dansk titel og dansk eksamensbevis.

4. Fælles regler

Der er brug for ensartede regler på Undervisningsministeriets og Videnskabsministeriets områder. Forskellige regelsæt er med til at gøre et i forvejen kompliceret lovgrundlag yderligere komplekst.

5. Regelsanering

Der er internt i ministerierne behov for en gennemgang af de love og regler, der spænder ben for internationaliseringen. Dette kan bane vejen for mere fleksible platforme, der kan fremme internationaliseringen. Der kan fx nedsættes et tværministerielt udvalg med fokus på regelsanering og harmonisering.

6. Betaling for danske studerende

Dansk uddannelse i udlandet bør som princip udløse taxameterbetaling for danske studerende på linje med danske uddannelser i Danmark. Da en ret til taxameterbetaling i udlandet vil gælde alle EU-borgere, er det mere hensigtsmæssigt, hvis vi efterlever princippet ved at give danske studerende

mulighed for at medbringe udlandsstipendium til finansiering af et udlandsophold på en dansk uddannelsesinstitution i udlandet.

7. Rettigheder til studerende

Ved udbud af danske uddannelser i udlandet er det nødvendigt, at man fra politisk side forholder sig til studenterrettigheder i et internationalt perspektiv. Det er ikke realistisk at overføre de danske regler til udlandet, hvor undervisningskulturen mange steder er helt anderledes end den danske.

ANBEFALINGER TIL ERHVERVSLIVET

1. Stil kontakter og netværk til rådighed

Danske virksomheder, der befinder sig på de markeder, hvor uddannelsesinstitutionerne ønsker at etablere sig, kan bidrage med kontakter, netværk og information samt konkrete oplysninger om forholdene i de enkelte lande.

2. Deltage i aftagerpaneler i udlandet

På samme måde som virksomhederne kan deltage i aftagerpaneler, bestyrelser og andet i Danmark, kan selv samme virksomheder, der er etableret i udlandet, deltage i aftagerpaneler, advisory boards etc. i udlandet på danske uddannelsesinstitutioner. Repræsentanter fra virksomhederne kan på den måde hjælpe institutionerne med at tilpasse offshore aktiviteterne til lokale forhold.

3. Når etablering af uddannelser i udlandet er en realitet, kan virksomhederne bidrage med eksterne "danske" undervisere

Dette vil kunne øge uddannelsernes erhvervsrettede profil og samtidig være med til at brande den enkelte virksomhed over for de studerende.

4. Virksomhederne kan åbne dørene op for virksomhedsbesøg, praktiksamarbejde o.a. med den danske institution i udlandet.

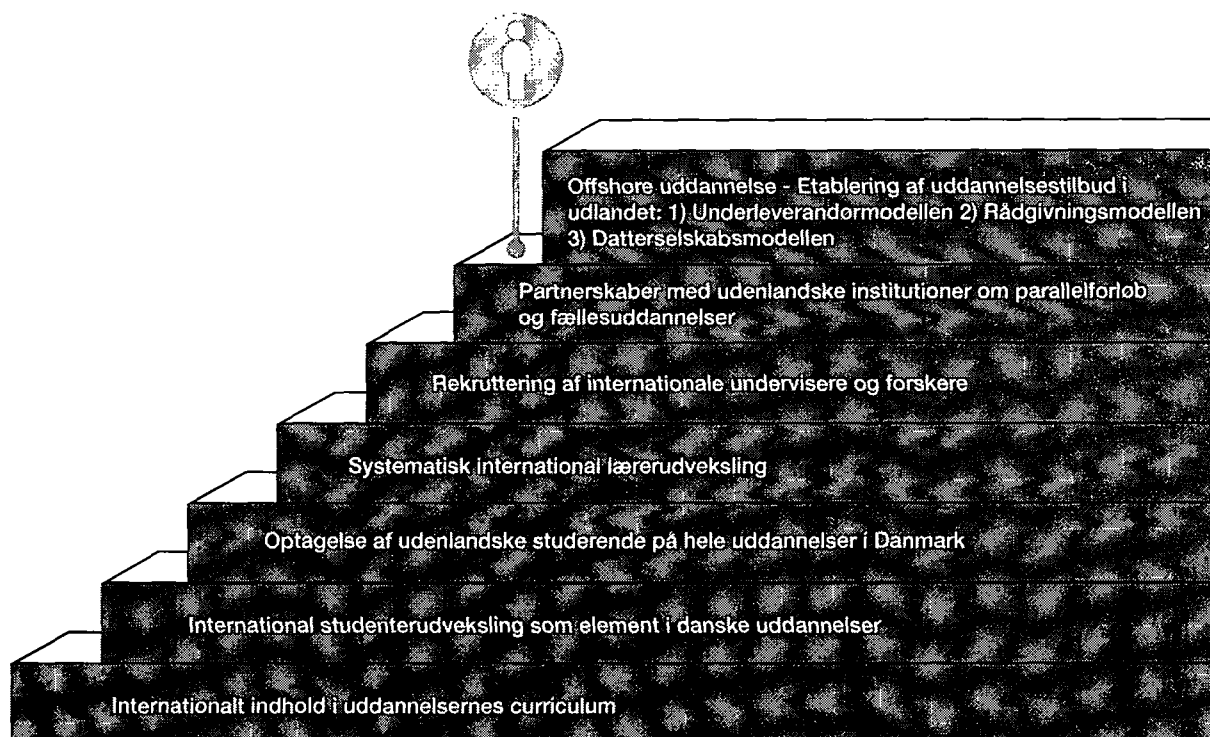
ANBEFALINGER TIL UDDANNELSESINSTITUTIONERNE

1. Målrettet strategi

Udvikling af en målrettet strategi med afklaring af egne styrker og et klart billede af markedsmulighederne er en afgørende forudsætning for succes med offshore uddannelse. Der skal ske en afklaring af, hvilken model for offshore uddannelser der er mest hensigtsmæssig på de enkelte markeder. Følgende modeller kan være en mulighed:

- Underleverandørmodellen: Systemeksport af danske akkrediterede uddannelser til en udenlandsk samarbejdspartner.
- Rådgivningsmodellen: Systemeksport via udviklingsmidler.
- Datterselskabsmodellen: Etablering af et datterselskab i andre lande.

6.2 Partnerskabsmodellen: Samarbejde med udenlandske uddannelsesinstitutioner om parallelløb og fællesuddannelser

Figur 15 Internationaliseringstrappen – partnerskabsmodellen

ET SKRIDT PÅ VEJEN

En delvis leverance af danske uddannelser i udlandet kan ske i form af samarbejde med udenlandske uddannelsesinstitutioner om parallelløb og fællesuddannelser, der kan føre til enten et eller flere fælles eksamensbeviser fra hver af de deltagende institutioner. I rapporten betegnes dette samarbejde som partnerskabsmodellen.

Udvikling af fælles uddannelsesprogrammer med udenlandske partnere har både fordele og ulemper. En af de større udfordringer består i at udvikle programformål og læringsmål, der matcher de forskellige kulturers uddannelsesforhold. Lykkes det at udvikle og gennemføre studieprogrammer med udenlandske partnere, er uddannelsesinstitutionerne i tæt kontakt med andre uddannelseskulturer i verden og bliver således påvirket kulturelt og er ligeledes selv med til at påvirke andre institutioner i verden.

Internationaliseringen på dette stadie er med til at styrke den internationale dimension i de danske uddannelser, og samarbejdet kan siges at være et skridt på vejen til egentlig etablering af uddannelsesaktiviteter i udlandet, da den danske institution eksporterer en del af dansk uddannelse og kultur.

TO MINISTERIER - TO REGELSÆT

På Undervisningsministeriets område har der ikke tidligere været lovtækt om parallelløb og fællesuddannelser. Hjemlen hertil er først kommet med den nye lov om erhvervsakademiuuddannelser og professionsbacheloruddannelser. Afsnittene om parallelløb og fællesuddannelser, jf. bekendtgørelse om parallelløb og fællesuddannelser, er derfor baseret på erfaringer fra Videnskabsministeriets område, dvs. universiteterne, og beskriver således de barrierer, der opleves på dette uddannelsesniveau.

HVAD ER HVAD?

Det er vigtigt at bemærke, at der ikke er direkte lighedstegn mellem begrebet parallelførløb og fællesuddannelse på den ene side og dobbelt degree og joint degree på den anden. Mens loven fokuserer på uddannelsernes organisering, omhandler begreberne "double degree" og "joint degree" spørgsmålet om eksamensbevis/diploma.

- Parallelførløb: En del af uddannelsesforløbet **KAN** tages i udlandet. Den danske uddannelsesinstitution udbyder den fulde uddannelse.
- Fællesuddannelse: En del af uddannelsesforløbet **SKAL** tages i udlandet. Den danske uddannelsesinstitution udbyder **IKKE** den fulde uddannelse.

Begge modeller kan føre til double degree.

Aftaler om double degree, hvad enten det sker som et parallelførløb eller en fællesuddannelse, har fordele for både den studerende og uddannelsesinstitutionen. Ved at erhverve sig to eksamensdokumenter øger den studerende sine karrieremuligheder både i Danmark og i det pågældende udland, hvor aftalen gælder.

Den enkelte uddannelsesinstitution bliver mere attraktiv - ikke mindst i forhold til udenlandske studerende. Og samarbejdet med den udenlandske partner giver god mulighed for faglig benchmarking samt inspiration til fortsat studieudvikling.

Internationalt uddannelsessamarbejde i form af parallelførløb, der fører til en double degree er udbredt på flere af de danske uddannelsesinstitutioner.

Double degree på CBS

På CBS findes i dag 10 double degree-aftaler på kandidatniveau med forskellige universiteter. Grundlæggende består aftalen i, at CBS med typisk én udenlandsk partner aftaler, at danske studerende kan følge ét af kandidatuddannelsens to år ved det pågældende universitet, og at CBS giver merit herfor, således at der kan udstedes et dansk eksamensbevis. På tilsvarende måde giver den udenlandske partner merit for den del af uddannelsen, der er taget på CBS, således at der også kan udstedes et udenlandsk eksamensbevis. Den studerende får herved to eksamensbeviser.

Fællesuddannelser er derimod mindre udbredte. De bygger på et samarbejde mellem to eller flere universiteter, hvor visse dele af uddannelsen foregår ved en dansk institution, mens andre dele skal tages på en eller flere udenlandske institutioner.

For fællesuddannelser findes der altså ikke en tilsvarende uddannelse ved den danske institution, den studerende kan vælge at

tage i stedet for studiet i udlandet. Den, der indskriver sig på en fællesuddannelse, er med andre ord tvunget til at tage dele af uddannelsen i udlandet.

SUTROFOR - Sustainable Tropical Forestry

SUTROFOR er en 2-årig Erasmus Mundus-kandidatuddannelse udbudt af et europæisk universitetskonsortium bestående af Det Biovidenskabelige Fakultet (LIFE), Københavns Universitet, University of Wales, UK, Dresden University of Technology, Tyskland, Agropolis ENGRE, Frankrig og University of Padova, Italien. De studerende befinder sig et fuldt studieår på to udvalgte institutioner samt deltager i et fælles feltarbejde. Uddannelsen fører til en double degree

HVORFOR ER FÆLLESUDDANNELSER EN GOD IDÉ?

Fordelene ved en fællesuddannelse er flere. For det første kan disse uddannelser etableres på områder, som ikke har en tilstrækkelig stor national søgning til at være bæredygtige. Der gives hermed mulighed for at tilbyde nicheuddannelser og således imødekomme den studerendes individuelle uddannelsesønsker.

En anden fordel kan være ønsket om at udnytte forskellige universiteters spidskompetence til at etablere en uddannelse af højere kvalitet, end det enkelte universitet ville have mulighed for på egen hånd. Endelig kan der naturligvis lægges ressourcemæssige overvejelser til grund for beslutningen om at være fælles om en given uddannelse.

KRAV TIL EN FÆLLESUDDANNELSE

Universiteterne kan indgå aftale om fællesuddannelser med udenlandske universiteter. Tidligere krævedes en ministeriel godkendelse for at indgå et samarbejde om en fællesuddannelse. Dette er med ændringen af universitsloven af 27. marts 2007 ophævet, således at institutionerne frit kan indgå i samarbejde om fællesuddannelser, men der skal fortsat foreligge "særlige tilfælde" for udbud af disse uddannelser.

Hvori disse "særlige tilfælde" består, er nær-

mere beskrevet i bekendtgørelse om parallelforløb og fællesuddannelse, § 3. Samtidig er der detaljerede regler for uddannelsens tilrettelæggelse (§ 4), studieordning, eksamensbevis mv. Endelig er det bestemt, at fællesuddannelser fremover skal akkrediteres og godkendes af Akkrediteringsrådet.

Alt i alt må man konkludere, at regelsættet er til stede, men det er ingen overdrivelse at sige, at kompleksiteten af love og bekendtgørelser ikke umiddelbart fremmer institutionernes muligheder for at indgå denne form for partnerskaber.

For både parallelforløb og fællesuddannelser indeholder bekendtgørelsen en række uhenigtsmæssige bestemmelser såsom:

- Omfanget af de udenlandske uddannelsesdele må højst udgøre 2/3.
- Der må ikke pålægges studieafgifter for elementer, som ville være gratis i Danmark.
- Forløbet skal tilrettelægges således, at det kan gennemføres inden for den normerede studietid.
- Aftaler skal bygge på reciprocitet. Det betyder, at der ikke kan udstedes bevis, hvis der medfølger betaling.

ØKONOMISKE UKLARHEDER

Der har gennem længere tid været uklarhed om de økonomiske betingelser for danske institutioners deltagelse i parallelforløb og fællesuddannelser. I februar 2008 meddelte Universitets- og Bygningsstyrelsen i et brev til universiteterne, at der IKKE kan opkræves nogen form for betaling af studerende på parallelforløb og fællesuddannelser. Samarbejdet skal bygge på reciprocitet.

Konklusionen betyder imidlertid, at universiteterne fremover ikke vil kunne deltage i internationale uddannelsessamarbejder, idet de ikke - af logiske årsager - kan bygge på reciprocitet.

Eksempelvis bygger Erasmus Mundus-programmerne jo netop på, at der rekrutteres bredt både inden for og uden for EU til et universitetskonsortium, og der kan således ikke siges at være balance mellem en eller flere institutioner.

At forbyde opkrævning af betaling for studerende på danske universiteter betyder unfair konkurrence for partnerinstitutionerne, da alle jo ville søge ind via et dansk universitet, idet uddannelsen så ville være gratis.

EU-regelsættet omfatter desuden opkrævning af samme beløb, uanset hvor den studerende befinder sig for at sikre, at de studerende behandles ens og vælger institution udelukkende af akademiske grunde. Denne grundlæggende præmis vil danske universiteter ikke længere kunne overholde.

Helt konkret vil det eksempelvis være umuligt at samarbejde med et hollandsk universitet om en dobbelt eller joint degree. Selvom der kunne indbygges en form for reciprocitet i et sådant samarbejde, så er der

i Holland et juridisk krav om, at der SKAL være betaling for en studerende, hvis der udstedes en grad.

DANSKE UNIVERSITETER SAT UDEN FOR SAMARBEJDSMULIGHEDER

Udmeldingen fra ministeriet vedrørende økonomi betyder, at danske universiteter fremover er sat udenfor i forhold til netværkssamarbejder om integrerede uddannelsesprogrammer.

En udvikling som på ingen måder stemmer overens med regeringens vision for internationalisering af universitetsuddannelserne fra marts 2007, hvor det klart understreges, at danske universiteter skal satse på at indgå strategiske alliancer med udenlandske universiteter, og at udvikling af fællesuddannelser er en vigtig katalysator for internationalisering. Der er oven i købet afsat 33 mio. kroner i perioden 2008-2009 til dette formål.

At ministeriet fastholder bestemmelsen om, at der ikke må pålægges den studerende studieafgifter, virker især selvmodsiggende og fornuftstridigt, når der fra samme side er indført en lov, der netop giver studerende mulighed for at få stipendier med til udlandet til betaling af "tuition".

Det er altså i orden for en dansk studerende at betale for en uddannelse i udlandet, når blot universitet ikke indgår i et samarbejde med et dansk universitet. Det nuværende regelsæt bremser således de danske universiteters muligheder for at tilbyde kvalitetsprogrammer i samarbejde med strategisk udvalgte internationale partnere, mens der samtidig er en accept af, at danske studerende må betale i udlandet, når de tager af sted på egen hånd.

OPSAMLING

Samarbejde om fællesuddannelser mellem danske og udenlandske uddannelsesinstitutioner er et skridt på vejen til offshore uddannelse, da der i samarbejdet sker en mindre eksport af dansk uddannelse til udlandet.

Samarbejdet er med til at styrke den internationale dimension på de danske uddannelsesinstitutioner, da de får en viden om udenlandske uddannelsesforhold. Der er på nuværende tidspunkt brug for flere politiske indsatser for at styrke samarbejdet om fællesuddannelser. Det fremgår af de efterfølgende anbefalinger.

ANBEFALINGER TIL DET POLITISKE SYSTEM**1. Ændring i lovgivningsmæssige muligheder for fællesuddannelser**

På Videnskabsministeriets område er der brug for ændringer i bekendtgørelse om parallelforløb og fællesuddannelser, der indeholder en række uhensigtsmæssige bestemmelser. De skal være mere fleksible, så kravene er realistiske i en international sammenhæng. Det gælder særligt kravet om, at 1/3 af uddannelsen skal foregå i Danmark.

2. Mulighed for at opkræve betaling for både danske og udenlandske studerende

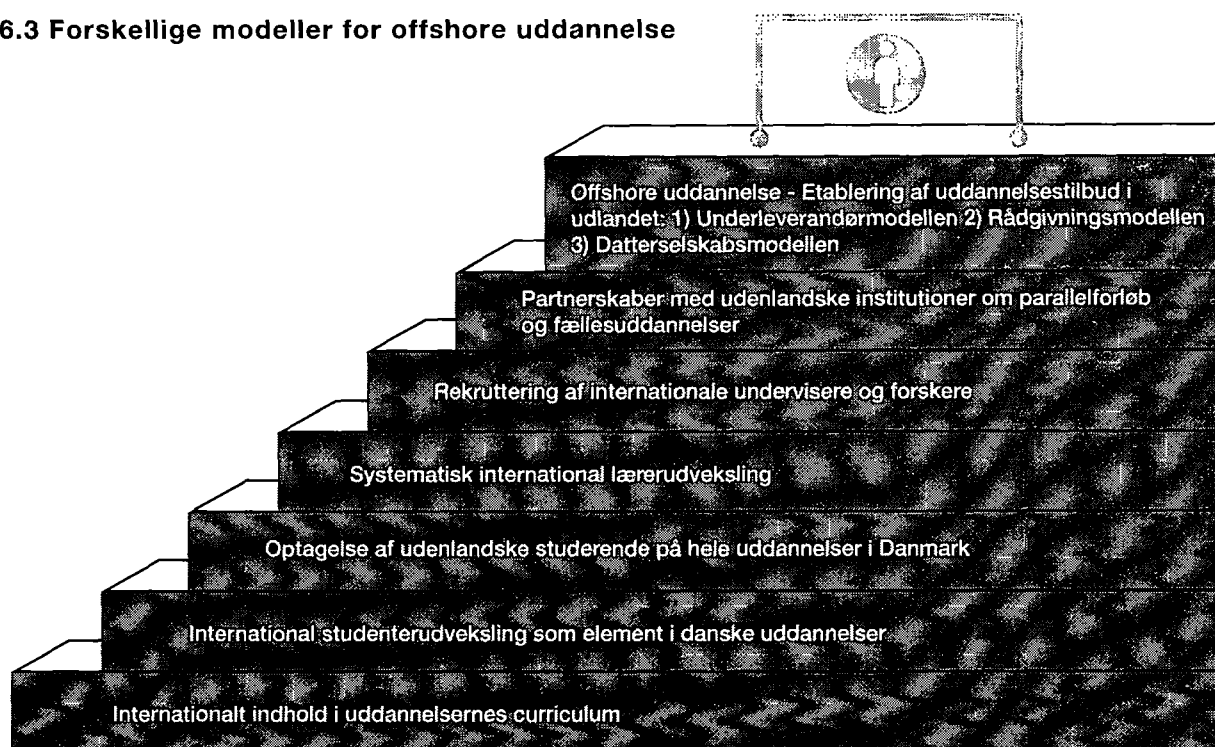
Det skal naturligvis ske under forudsætning af, at de ikke samtidig udløser STÅ (den taxameterbetaling studerende udløser). Det er fx oplagt at give danske studerende mulighed for at benytte et udlandsstipendium til betaling af udgifter i forbindelse med deltagelse i internationale programmer, hvor danske uddannelsesinstitutioner indgår samarbejde med udenlandske universiteter om parallelforløb og fællesuddannelser. En sådan ændring ville jo reelt betyde, at dan-

ske studerende ikke selv betaler for uddannelsen.

ANBEFALINGER TIL UDDANNELSESINSTITUTIONERNE**1. Ledelsesmæssig og strategisk satsning på fællesuddannelser**

Fællesuddannelser kan give værdifulde input til institutionen og være et godt første skridt på vej mod egentlig etablering i udlandet.

6.3 Forskellige modeller for offshore uddannelse

Figur 16 Internationaliseringstrappen – uddannelsesstilbud i udlandet

Der er mange forskellige måder at etablere uddannelsesaktiviteter i udlandet på. Det fremgår af internationaliseringstrappens sidste trin, hvor der blot er nævnt tre forskellige modeller for offshore uddannelse. I dette afsnit beskrives problemstillingerne for hver af modellerne:

1. Underleverandørmodellen.
2. Rådgivningsmodellen.
3. Datterselskabsmodellen.

Det er ikke målet at fremvise en business- og detailplan for hver model, da der er mange juridiske problemstillinger at forholde sig til, hvis man ønsker at gå offshore. For det første skal man finde ud af, hvilke modeller det danske regelsæt muliggør, og herefter skal man sætte sig ind i juraen i det land, man ønsker at etablere sig i. Modellerne er derfor tænkt som inspiration til at se muligheder for offshore uddannelse.

Internationaliseringstrappens første fem trin, og til en vis grad også trin seks, kan gennemføres i Danmark under dansk lovgivning inden for de kendte danske samfundsmæssige rammer. Det vil sige med den danske offentlige finansieringsmodel i ryggen og i nogen udstrækning beskyttet mod konkurrence udefra via de barrierer, der eksisterer for etablering af udenlandske uddannelsesinstitutioner i Danmark.

Det sidste trin repræsenterer derimod et større skridt ud på internationale markeder, hvor konkurrencen er langt stærkere, og hvor rammebetingelser og lovgivning er forskellige fra den danske. Hvis det skal lykkes, skal den enkelte uddannelsesinstitution være i stand til at klare sig på rent markedsmæssige vilkår.

På dette trin sker der en benchmark på alle uddannelsesdimensioner: fagligt indhold, pædagogik, relevans, læringsudbytte, stu-

dent services, value for money, karriere og personlig udvikling. Den organisatoriske læring er kolossal, men risikoen tilsvarende stor.

6.3.1 Underleverandørmodellen – systemeksport til en udenlandsk samarbejdspartner

En offshore model, flere danske uddannelsesinstitutioner har erfaringer med, er underleverandørmodellen, der er kendetegnet ved, at den danske institution leverer systemeksport af dansk uddannelse til en udenlandsk samarbejdspartner. Aftalen kan bestå i leverance af større eller mindre indhold såsom overordnet fagstruktur, pensum i enkelte fag, pædagogisk model, eksamen, lærerkræfter,

træning af undervisere, tilsyn, rådgivning, evaluering og kvalitetssikring for blot at nævne nogle muligheder.

Niels Brock er en af de uddannelsesinstitutioner, der har erfaringer med systemeksport, eftersom de har leveret uddannelse til 800 kinesere i Kina. Desuden har DPU leveret uddannelser i Nepal og i Norge. Underleverandørmodellen er således en model, der er godt i gang flere steder. Få lovgivningsmæssige ændringer kan dog være med til at forbedre modellen og styrke de danske uddannelsesinstitutionernes mulighed for at komme endnu længere med systemeksport.

Niels Brock i Kina

Niels Brocks eksport af uddannelseskoncept til Kina bygger på de korte videregående uddannelser – de toårige engelsksprogede KVVU'er. Niels Brock har samarbejdsaftaler med Shanghai Finance University og North East Normal University i Changchun.

I Kina er der tilføjet et 1-årigt forberedelseskursus, så uddannelsesforløbet for de kinesiske studerende bliver 3-årigt. Det er tilpasset kinesiske uddannelseskrav og rummer fysisk og ideologisk træning. De kinesiske studerende får således to eksamensbeviser - en "double diploma"-uddannelse. Det vil sige en uddannelse anerkendt både i Kina og i resten verden.

De studerende har både kinesiske og danske lærere, men de kinesiske lærere har hovedparten af timerne. I projektet indgår lærertræning af kinesiske lærere i Kina og på Niels Brock i København.

Niels Brock har ansvaret for uddannelsesplaner, undervisningsmaterialer, lærervejledninger, pædagogik og kvalitetssikring af eksamensopgaver og bedømmelse ved Niels Brock-lærere.

I alt læser ca. 800 kinesiske studerende på Niels Brocks uddannelser i Kina. Uddannelsen har markeret sig godt i Shanghai- og i Changchun-området, og jobraten er 95 % - i modsætning til ca. 50 % for korte videregående uddannelser generelt.

Et nyt initiativ i forhold til koncepteksporten er, at nogle af Niels Brocks danske KVVU-studerende fra studiestart i september 2007 har fået tilbud om at tage første år af deres uddannelse på Shanghai Finance University, og de går nu på hold sammen med de kinesiske studerende. Andet år gennemføres i Danmark, og tredje år, hvis de ønsker bachelorniveauet, tages på et amerikansk universitet, som Niels Brock samarbejder med.

I Kina er der stor interesse for Niels Brocks uddannelser, og to nye aftaler i Rizhao og Shanghai er ved at være på plads.

**UNDERLEVERANDØRMODELLEN –
GODT PÅ VEJ FLERE STEDER**

Casen fra Niels Brock er et eksempel på underleverandørmodellen, hvor hele eller dele af den danske uddannelse foregår på udenlandsk jord. Ministerierne kan ikke godkende uddannelserne, men heller ikke forhindre

Niels Brock i at udbyde ikke-godkendte uddannelser som indtægtsdækket virksomhed, hvor de selv garanterer for kvaliteten over for samarbejdsinstitutionen i udlandet.

Uddannelserne kan enten blive markedsført som en lokal uddannelse, men med

kvalitetsstempel fra den pågældende samarbejdsinstitution, eller der kan være tale om, at uddannelsen markedsføres som moderinstitutionens uddannelse blot leveret af lokale undervisere.

Den grad, Niels Brock udsteder i udlandet, må ikke forveksles med grader og eksamens-titler godkendt af de danske ministerier. De nuværende regelsæt kræver således eksamensbeviser og markedsføring af de pågældende uddannelser, der fuldstændig klart fremstiller, at der ikke er tale om danske godkendte uddannelser, men om uddannelser hvis kvalitet garanteres af en uddannelsesinstitution, der enten selv er akkrediteret, eller som udbyder andre akkrediterede uddannelser. Titelproblemet er mindre, idet det stadig er muligt at komme på benævnelse, der endnu ikke er beskyttede af akkreditering.

De danske uddannelsesinstitutioner har gode muligheder for systemeksport til udenlandske samarbejdspartnere, da uddannelserne har et indhold og en kvalitet, der er eftertragtet. For uddannelsesinstitutionerne kan samarbejdet tilføre uddannelserne en international dimension, og modellen er attraktiv, da de danske uddannelsesinstitutioner ikke behøver at bære en større økonomisk risiko.

Men modellen kan styrkes betydeligt, hvis de danske uddannelsesinstitutioner får mulighed for at udstede et dansk uddannelsesbevis svarende til en godkendt dansk

uddannelse. Godkendelsen er lig med et kvalitetsstempel og kan have stor betydning for omfanget af samarbejdet om systemeksport. En dansk godkendt uddannelse vil åbne flere døre hos udenlandske samarbejdspartnere og tiltrække flere studerende.

OPSAMLING

Flere uddannelsesinstitutioner har erfaringer med at eksportere dansk uddannelse til udlandet. Der er dog muligheder for at styrke systemeksporten og gøre dette endnu mere attraktivt for udenlandske samarbejdspartnere. Det fremgår af de efterfølgende anbefalinger.

ANBEFALINGER TIL DET POLITISKE SYSTEM

1. Mulighed for at udstede dansk eksamensbevis

Der er brug for en platform, der i forbindelse med systemeksport giver uddannelsesinstitutionerne mulighed for at udbyde ordinære godkendte danske uddannelser i udlandet med dansk titel og eksamensbevis.

ANBEFALINGER TIL UDDANNELSESINSTITUTIONERNE

1. Målrettet strategi

Strategisk satsning og en klar vision for samarbejde med udenlandske uddannelsesinstitutioner om systemeksport af dansk uddannelse.

Er det ikke mærkeligt, at:

Danske uddannelsesinstitutioner **ikke må udstede et dansk eksamensbevis** i udlandet, når udenlandske institutioner kan udbyde betalingsuddannelser i DK og samtidig udstede eget uddannelsesdiplom?

6.3.2 Rådgivningsmodellen - systemeksport via udviklingsmidler

En platform for styrket internationalisering af de danske uddannelser

Rådgivningsmodellen er en anden model på internationaliseringstrappen, der har karakter af at være offshore uddannelse.

Den dækker over systemeksport via udviklingsbistand fx gennem samarbejdsprojekter mellem uddannelsesinstitutioner og virksomheder i forbindelse med udvikling af uddannelser og uddannelsessystemer verden over. Det er projekter, der finansieres af udviklingsmidler fra enten danske eller udenlandske bistandsorganisationer.

Deltagelse i globale uddannelsessektorprojekter har flere fordele for de danske uddannelsesinstitutioner. For det første giver offentlig-privat samarbejde med private rådgivningsvirksomheder en tættere kobling med erhvervslivet og dermed en platform for andre offentlig-privat partnerskaber. For det andet skaber projektdeltagelsen en bedre kompetencemæssig og fysisk platform for yderligere internationale aktiviteter.

Endelig giver chancen for internationale ophold bedre mulighed for at tiltrække og fastholde ansatte med de rigtige kompetencer til at kunne styrke den internationale dimension på den enkelte uddannelsesinstitution.

Som det fremgår af de efterfølgende cases, besidder flere danske uddannelsesinstitutioner væsentlige kompetencer med internationalt anvendelsespotentiale.

Danske uddannelsesinstitutioner kan fx bidrage med:

- Udvikling af udenlandske uddannelsesinstitutioner.
- Efter- og videreuddannelsesaktiviteter for undervisere.
- Udarbejdelse af grund- og videreuddannelse.
- Efter- og videreuddannelseskurser for virksomheder.

Aalborg tekniske skole: Anvendelse af model, pædagogik og faglighed fra det danske erhvervsuddannelsessystem i internationale projekter.

Aalborg tekniske skole har i de seneste 15 år løbende deltaget i EU-licitationer for teknisk assistance til reform af erhvervsuddannelser i Øst- og Centraleuropa samt en række lande uden for Europas grænser. Aalborg tekniske skole har til denne opgavetype hovedsagligt anvendt egne leder- og underviserressourcer, som har taget udgangspunkt netop i implementering af den danske erhvervsuddannelsesmodel. Oftest har skolens bidrag til disse reformprocesser været fokuseret omkring kapacitetsopbygning på individuelle fagskoler i modtagerlandet. Det overordnede tema har typisk været at gøre skolerne til at fungere i en ramme med større selvstyre og større interaktion med sociale partnere og arbejdsmarkedet i skolernes lokalområde.

Dette kræver typisk en kapacitetsudvikling på flere fronter: træning af skolens ledelse i at håndtere økonomi og strategi i et udviklingsperspektiv, udvikling af nye træningsprogrammer og kurser som matcher identificerede behov på arbejdsmarkedet, træning af lærere i gennemførelse af disse nye kurser etc.

En typisk opgave har fx været EU's reformprogram for de faglige uddannelser i Makedonien (F.Y.R.O.M.) i 1998-2000. Her var Aalborg tekniske skole ansvarlig for udvikling af 20 pilotskoler med forskellig brancheprofil inspireret af den danske model. En række komplementære fageksperter blev samlet i et projektteam, og i løbet af den toårige projektperiode modtog de 20 skoler en række koordinerede input, som blev leveret af 1-2 eksperter fra teamet udvalgt efter det konkrete udviklingsemne.

Aktiviteterne i projektet omfattede:

- Assistance til skolerne i udvikling af nye curricula for 5 fællesfag, som var relevante for alle fagprofiler (bl.a. engelsk og grundlæggende IT).
- Træning af skoleledelserne i forretningsplanlægning og strategi.
- Træning af studievejledere fra skolerne i træningsbehovsanalyse og karrierevejledning af elever.
- Udvælgelse af en udviklingskoordinator fra hver skole, der er blevet trænet i projektledelse, netværksopbygning, dialog med social partnere samt fundraising – for derefter at kunne stå for udvikling af nye aktivitets- og indtægtsområder for skolen.
- Studieture for ledere, undervisere og udviklingskoordinatorer til Danmark.

Overordnet medførte dette projekt – og andre tilsvarende som Aalborg tekniske skole har bidraget til – en næsten komplet overførsel af en dansk fagskolemodel og – tilgang til skoler i modtagerlandet og kan i nogen udstrækning sammenlignes med en proces, hvor en dansk skole etablerer sin egen "kopi"-institution i det pågældende land.

TietgenSkolen har i flere år gennemført uddannelses- og konsulentopgaver i et kontraktforhold med Danida.

Marketing & Sales/Training of Trainers Course

Disse kurser blev udviklet for især bankerne i Øst- og Vestafrika. Fokus i indholdet er marketing og strukturering af salg. Ydermere blev kursusmaterialet udviklet eksemplarisk, så det kan bruges af deltagerne til at træne deres egne kollegaer i hjemorganisationen. Målgruppen er marketing managers og front personale i hovedbanker og filialer.

Project Management for Executives and Middle Management

Disse kurser blev udviklet for topledelsen i banker med fokus på projekt- og forandringsmanagement.

Course for Bank Managers

Disse kurser blev udviklet for mellem- og top lederniveauet i banker. Formålet er, at deltagerne opnår en indsigt i faglige og management elementer af moderne bankførelse. I kurset indgår 1 uges praktik i en bank i Danmark.

Uddannelsesaktiviteter udføres i et kontraktforhold med Danida og tilhører således Danida. I tilknytning til kurserne har TietgenSkolen udført konsulentopgaver såsom identifikation af uddannelsesbehov i målgrupperne, opfølgende impact-opgaver samt strategiske organisationsopgaver. Når en kursist, fx en filialbestyrer fra Ghana, har haft en rigtig god læringsoplevelse hos skolen, så holder han/hun kontakten og kommer opgaver på tale i regi af andre donorer, bliver TietgenSkolen ofte inviteret til at give tilbud.

Lærerkredsen omkring kurserne skal som krav have ulandserfaring. Medarbejderne får således stillet deres latente udlængsel og oplever stor jobtilfredshed ved en sådan mulighed for at have en fod i begge lejre. Samtidig får man medarbejdere med en høj grad af kulturforståelse, som fx er et stort gode i forhold til skolens integrationsaktiviteter, såvel som udvikling af E-læringsprogrammer internationalt.

DANSK UDVIKLINGSBISTAND – FALD I DEN BILATERALE ANDEL DER GÅR TIL UDDANNELSE

Efter regeringsskiftet i november 2001 faldt bistandsprocenten af BNI fra 1% til 0,8% på det tidspunkt svarende til 1.5 mia. kr. Regeringen tog initiativ til en samlet gennemgang af den danske udviklingsbistand. Formålet var at målrette og effektivi-

sere bistanden og sikre, at indsatsen fortsat blev koncentreret om fattigdomsbekæmpelse og målsætninger om at fremme en bæredygtig udvikling og økonomisk vækst. Regeringen omlagde udviklingsbistanden med henblik på i højere grad at fokusere indsatsen på handel og erhvervsudvikling i udviklingslande.

Offentlige Private Partnerskaber, OPP, dansk erhvervsliv og Det Biovidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet, i partnerskab med Danida om en styrkelse af udviklingen i udviklingslandene

Offentlige Private Partnerskaber, OPP, dansk erhvervsliv og Det Biovidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet, i partnerskab med Danida om en styrkelse af udviklingen i udviklingslandene.

Rammeprogrammet Offentlige Private Partnerskaber, OPP-aftalen mellem Danida og Det Biovidenskabelige Fakultet på Københavns Universitet, er et eksempel på, hvordan den danske udviklingsbistand anvendes.

Gennem kapacitetsopbygning sikres en bæredygtig udvikling

Uddannelse og træning er vitalt i udviklingsbestræbelserne for øget vækstkabelse. En vækst som dansk erhvervsliv og partnere i udviklingslande fortsat vil kunne drage nytte af. Men hvad danske virksomheder gang på gang efterlyser i samarbejdet med udviklingslandene er træning, træning og atter træning eller sagt på en anden måde: kapacitetsopbygning.

Det Biovidenskabelige Fakultet for Fødevarer, Veterinærmedicin og Naturressourcer, Københavns Universitet, har derfor indgået en aftale med Udenrigsministeriet/Danida af stor relevans for dansk erhvervsliv, som samarbejder med udviklingslande. Under rammeprogrammet Offentlige Private Partnerskaber tilbydes tilskud til statsborgere fra udviklingslande til finansiering af forsknings-, uddannelses- og træningsophold udbudt af Det Biovidenskabelige Fakultet.

Tilskuddet gives også til at finansiere rejse- og leveomkostninger i forbindelse hermed. Alle trænings- og uddannelsesforløb ved Det Biovidenskabelige Fakultet inklusiv skræddersyede aktiviteter og forskningsophold, indgår i stipendieordningen. Fakultetets fagområder favner såvel naturvidenskabelige som samfundsvidenskabelige discipliner, herunder samarbejde med andre universiteter og institutioner som kan komplementere fakultetets fagområder.

Hvis danske virksomheder ønsker at efteruddanne virksomhedens egne lokale medarbejdere i udviklingslandet eller støtte forskningsophold eller uddannelse af studerende fra udviklingslande, er et OPP-sponsorat meget fordelagtigt. Af de samlede omkostninger til et givet trænings- eller uddannelsesforløb vil OPP-aftalen bidrage med halvdelen, da Danida fordobler ethvert sponsorat fra en privat identitet med engagement i Danmark.

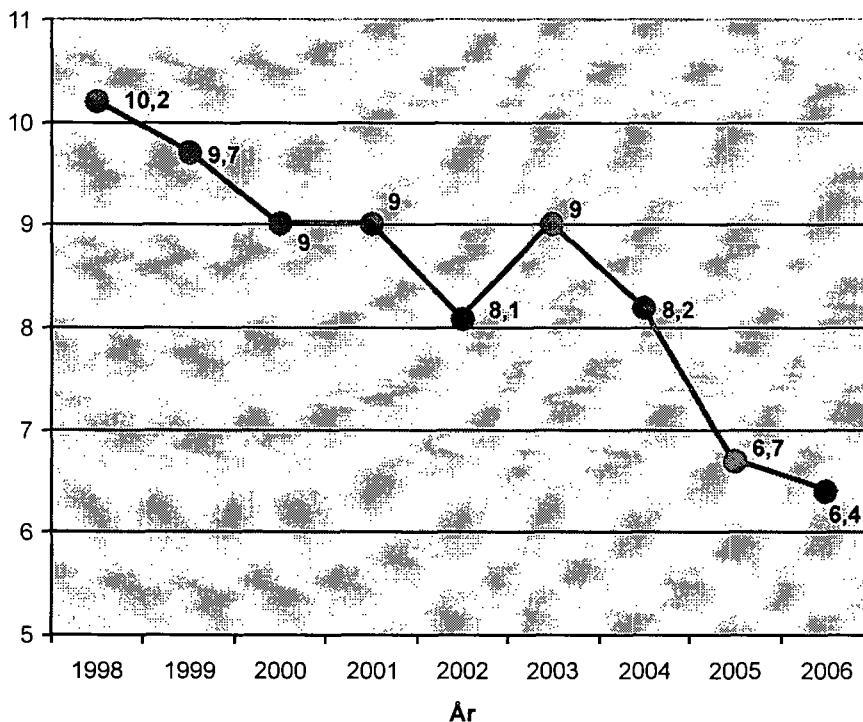
En række danske virksomheder har allerede ønsket at styrke deres engagement i udviklingslandene ved at deltage i OPP sammen med Det Biovidenskabelige Fakultet. Landbrugsraadet, Arla Foods, Dalhoff Larsen & Horneman A/S, Aage V. Jensens Fonde og Toms Gruppen A/S er eksempler på private partnere, der sponsorerer uddannelse af ulandes forskere, studerende eller virksomhedens egne lokale medarbejdere.

De første stipendier blev uddelt til studerende, der begyndte deres studier på Det Biovidenskabelige Fakultet i september 2005, og der er foreløbig tildelt 11 virksomhedsstipendier under OPP-programmet til statsborgere fra udviklingslande til forskning, uddannelse eller træningsophold ved fakultetet.

Målettet uddannelse og en velfungerende og dynamisk uddannelsessektor er væsentlige faktorer, der sikrer en vedvarende samfundsudvikling. Det gælder økonomisk såvel som demokratisk. Det kan derfor undre, at uddannelse ikke er et selvstændigt og højt prioriteret indsatsområde i regeringens udviklingsbistand.

Som det fremgår af figur 17, har der fra 1998 - 2006 været et markant fald i den andel af den danske bilaterale udviklingsbistand, der går til uddannelse.

Figur 17 Uddannelsernes andel af de danske bilaterale udviklingsmidler

Kilde: Danidas årsberetninger 2000-2005 samt samme nøgletal fra Danidas hjemmeside.

UDDANNELSE: HØJ PRIORITET I INTERNATIONALE UDVIKLINGSORGANISATIONER

Uddannelse har høj prioritet i de internationale udviklingsorganisationer. Med uddannelse som et af de bærende elementer i FN's "Millennium Development Goals" har udviklingsbanker, private og offentlige udviklingsorganisationer og donorer de seneste år rettet et fornyet fokus på udvikling af uddannelser og uddannelsessystemer i lande verden over.

Et fokus der har resulteret i øget udbud af uddannelsessektorprogrammer indeholdende rådgivningsopgaver på såvel strategisk som operationelt niveau, der spænder fra folkeskoleuddannelse, erhvervsuddannelser, tekniske uddannelser til universitetsuddannelser samt voksen- og efteruddannelser.

DANSK ERHVERVSLIV OG UDVIKLINGSBISTANDEN

Der er i Danmark en lang tradition for at inddrage dansk erhvervsliv i samarbejdet med udviklingslandene. Danske virksomheder deltager som leverandører, som partnere og som investorer i udviklingslandene.

Flere danske rådgivningsfirmaer har specialiseret sig i at yde teknisk assistance inden for uddannelsessektoren og er kendte aktører på markedet for offentlig- og privatfinansierede uddannelsesprojekter verden over. De har deltaget i mange udviklingsprogrammer med nogle af følgende opgaver i centrum for opgaveløsningen:

- Uddannelsesreformprocesser på nationalt, regionalt og institutionelt niveau.
- Formulering og implementering af uddannelsesstrategier.

- Effektiv ledelse og administration af uddannelsesinstitutioner.
- Opbygning af uddannelsesinstitutioners kapacitet.
- Udvikling og støtte til OPP på kommunalt og statsligt niveau.
- Udvikling og implementering af monitorering og evalueringssystemer.
- Udvikling og implementering af nye uddannelsesforløb, herunder curriculum udvikling.
- Træning og uddannelse af lærere.
- Implementering af "Good Governance" på uddannelsesinstitutioner.
- Udvikling af undervisningsmiljøer og -materialer.

I perioder har der været et stort samarbejde mellem danske rådgivningsfirmaer og uddannelsesinstitutioner. Desværre er det et samarbejde, der ses mindre og mindre pga. organisatorisk omlægning af Danida med lavere prioritering og færre midler på uddannelsesområdet.

Danske uddannelsesinstitutioner har stor kompetence i erhvervsrettet uddannelse og har mange af de styrkepositioner, der kan bidrage til opstart og udvikling af uddannelsesaktiviteter i udviklingslande verden over.

Den danske uddannelsesmodel, herunder systemstrukturer, ledelses- og administrative systemer og procedurer, pædagogiske principper, parallelle voksen- og efteruddannelsesforløb, har haft og vil også i fremtiden

have gode muligheder for at kunne eksporteres både i form af decideret systemeksport, men i højere grad som "best practices". Der er derfor et godt fundament for et samarbejde mellem erhvervslivet og uddannelsesinstitutionerne.

OPSAMLING

Der er mange gode samarbejdserfaringer mellem danske virksomheder og uddannelsesinstitutioner om deltagelse i udviklingsprojekter lande verden over. Det er nogle erfaringer, der med fordel kan bygges videre på, da det kan bidrage til at styrke den internationale dimension på uddannelsesinstitutionerne endnu mere. Det kræver naturligvis en række prioriteringer og indsatser fra flere sider. Det fremgår af de efterfølgende anbefalinger til rådgivningsmodellen.

ANBEFALINGER TIL DET POLITISKE SYSTEM

1. Uddannelse bør være et selvstændigt og højt prioriteret indsatsområde i regeringens udviklingsbistand

Den negative udvikling i den andel af de bilaterale midler, som går til uddannelse, bør stoppes. Regeringen bør satse på at hæve andelen de kommende år.

ANBEFALINGER TIL ERHVERVSLIVET

1. Der er brug for et mere positivt syn på uddannelsesinstitutionernes evne til at levere knowhow i forbindelse med deltagelse i sektorudviklingsprogrammer

Danske uddannelsesinstitutioner har stor kompetence i erhvervsrettet uddannelse og har mange af de styrkepositioner, der kan bidrage til opstart og udvikling af uddannelsesaktiviteter lande verden over. Der er derfor et godt afsæt for et samarbejde mellem erhvervslivet og uddannelsesinstitutionerne.

ANBEFALINGER TIL UDDANNELSES- INSTITUTIONERNE

1. Strategisk satsning på og en vision for at betragte udviklingsopgaver som kerneforretning

Herunder hører en vigtig opgave med at tildele ressourcer til tilbudsarbejde o.a. Samarbejdet med danske rådgivningsfirmaer bør i denne forbindelse have høj prioritet.

6.3.3 Datterselskabsmodellen

Uddannelsesinstitutionerne vil gerne være med

Det ultimative sidste skridt på internationaliseringstrappen, der udgør den rene form for offshore uddannelse, er etablering af en dansk uddannelsesfilial i et andet land fx som et datterselskab. Dette kan gøres enten alene eller i samarbejde med en udenlandsk uddannelsesinstitution i det pågældende land og/eller i samarbejde med en eller flere institutioner i andre lande i EU eller resten af verden.

Flere danske uddannelsesinstitutioner har stor interesse i denne etableringsform, men den nuværende danske lovgivning gør det stort set umuligt at etablere en dansk uddannelsesinstitution, der udbyder danske godkendte uddannelser med tilhørende eksamensbeviser og danske grader i udlandet.

UDGIFTSNEUTRALT FOR DANMARK

Udbud af danske uddannelser i udlandet skal ske via opkrævning af deltagerbetaling. Forudsætningen for udbuddet er, at det skal være udgiftsneutralt for den danske stat, og at det sker på lige vilkår med andre udenlandske institutioner. Hvis der skal være lige konkurrence, må danske studerende have mulighed for at tage udlandsstipendium med til en dansk filial i udlandet, på samme måde som de har fået mulighed for, hvis de tager

en del af deres uddannelse på en udenlandsk institution.

I den nye bekendtgørelse om udlandsstipendium til danske studerende, der gennemfører en del af en uddannelse på en uddannelsesinstitution i udlandet, som træder i kraft i sommeren 2008, er der skabt mulighed for, at danske studerende kan medbringe taxameter til betaling af "tuition fee" ved en udenlandsk institution under et uddannelsesophold, såfremt den danske hjemmestitution har en partnerskabsaftale med den pågældende udenlandske institution. I bekendtgørelsen er der ikke taget højde for, at den danske studerende kan medbringe udlandsstipendium til et datterselskab af en dansk institution i udlandet.

UDENLANDSKE LOVE ER FORSKELLIGE

Uanset hvilken model man vælger at følge, skal der i selskabskonstruktionen ud over dansk lovgivning tages hensyn til lovgivning i det land, man ønsker at etablere sig i, og derudover gældende lovgivning i evt. andre lande, hvor samarbejdende institutioner har hjemme.

Hvis en dansk uddannelsesinstitution fx ønsker at etablere sig med et datterselskab i Kina, vil man konstatere, at kinesisk lovgivning ikke tillader udenlandske institutioner at eje mere end 49 % af kapitalen i et selskab, der opererer i Kina. Man skal således være opmærksom på, at den kinesiske samarbejdspartner skal have aktiemajoriteten i et evt. aktieselskab med heraf følgende konsekvenser for ledelse af daglig drift samt overskudsdeling.

Uddannelsesinstitutionen – eller et konsortium af uddannelsesinstitutioner – skal ved etablering af den internationale institu-

tion i udlandet være meget opmærksom på, hvilken selskabskonstruktion man vælger. Man skal således sikre sig maksimal indflydelse på driften af institutionen og maksimal afkast af den indskudte kapital, men samtidig sikre sig at risikoen for tab ved en evt. lukning af institutionen medfører et minimalt afgrænset tab.

Det må pointeres, at det er meget væsentligt, at den danske institution får mulighed for at indskyde ansvarlig kapital i den valgte selskabskonstruktion, således at den danske institution gennem sit indskud viser villighed til at løbe en økonomisk risiko over for de resterende samarbejdspartnere.

Hvis den danske institution ikke kan investere på lige fod med andre samarbejdspartnere, fx udenlandske uddannelsesinstitutioner samt danske og udenlandske investeringsfonde og andre interessenter, vil disse ikke have tillid til initiativet og da slet ikke, hvis initiativet kommer fra den danske uddannelsesinstitution i konsortiet. I mange tilfælde vil forudsætningen for medfinansiering fra en del danske fonde simpelthen være, at den danske uddannelsesinstitution indskyder risikovillig kapital på linje med fonden - om end nødvendigvis ikke den samme sum, så dog viljen til investering og dermed en satsning, der viser, at uddannelsesinstitutionen har økonomisk tillid til sit eget projektforslag.

OPSAMLING

Datterselskabsmodellen er interessant og relevant for de danske uddannelsesinstitutioner. Der eksisterer desværre en række barrierer, der på nuværende tidspunkt forhindrer modellen i at blive til virkelighed. Som det fremgår af anbefalingerne til modellen, er der derfor brug for flere handlinger.

ANBEFALINGER TIL DET POLITISKE SYSTEM

1. Bedre lovgivningsmæssige rammevilkår Holdningsændringer og en reel vilje til at følge og implementere overordnede politiske målsætninger er første afgørende skridt, der kan være afsæt for politiske platforme, der sikrer styrket internationalisering af uddannelserne i udlandet. Skal den rene offshore model i form af datterselskabsmodellen virkeliggøres, er der en række af forhold, der skal gøres mulige:

- Etablering af et datterselskab i udlandet enten alene eller i samarbejde med en eller flere udenlandske samarbejdspartnere.
- Opkrævning af "tuition" i udlandet.
- Mulighed for at udbyde godkendte danske uddannelser i udlandet med dansk titel og eksamensbevis.
- Økonomisk mulighed for at investere indtjente midler som ansvarlig kapital i et datterselskab i udlandet.
- Danske studerende skal kunne medbringe udlandsstipendium/taxameter til finansiering af et uddannelsesophold på danske uddannelsesinstitutioner i udlandet.

2. Opsamling af erfaringer og viden

Fleere af de videregående uddannelsesin-

stitutioner ligger inde med viden om muligheder og problemstillinger i forbindelse med etablering af uddannelsesstilbud i andre lande. Det er en viden, det politiske system bør opsamle. Opsamlingen kan med fordel ske i CIRIUS evt. i samarbejde med andre relevante ministerier.

ANBEFALINGER TIL ERHVERVSLIVET

1. Når etablering af uddannelser i udlandet er en realitet, kan virksomhederne bidrage med eksterne "danske" undervisere. Dette vil kunne øge uddannelsernes erhvervsrettede profil og samtidig være med til at brande den enkelte virksomhed over for de studerende.

2. Virksomhederne kan åbne dørene op for virksomhedsbesøg, praktiksamarbejde o.a. med den danske institution i udlandet.

ANBEFALINGER TIL UDDANNELSESINSTITUTIONERNE

1. Strategi for og ambitioner om etablering af uddannelsesaktiviteter i udlandet Også på uddannelsesinstitutionerne er der brug for diskussioner om visionen med at etablere uddannelsesaktiviteter i udlandet. En afklaret holdning fra uddannelsesinstitutionernes side om fordelene ved offshore uddannelse kan bidrage til at synliggøre den betydning, dansk offshore uddannelse kan have for Danmark, de danske virksomheder og uddannelsesinstitutionerne.

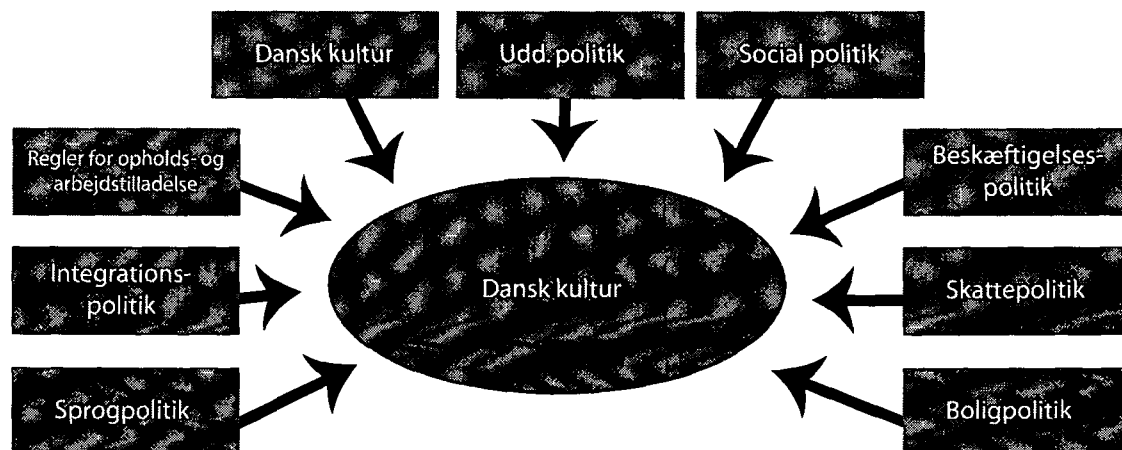
Er det ikke mærkeligt, at:

Danske uddannelsesinstitutioner ikke **må udbyde ordinære godkendte uddannelser i udlandet** men gerne må udbyde uddannelserne via **fjernundervisning?**

Internationaliseringen er i denne rapport behandlet ud fra en uddannelsespolitisk synsvinkel. Men som det fremgår af figur 18 er der mange andre forhold, der spiller sammen og giver rammerne for internationaliseringen. Disse påvirker selvklart rammerne for internationaliseringen af uddannelsesområdet.

Figur 18 Forhold der har betydning for Danmarks succes med at udnytte globaliseringens muligheder.

KULTUREN AFGØRENDE

Når et stigende antal unge fra udlandet vælger at tage på udveksling i Danmark i disse år, skyldes det ikke alene, at uddannelsesinstitutionerne gør et stort arbejde med partnerskabsaftaler i udlandet. Vi er overbevist om, at det spiller en rolle, at Danmark står stærkt på kultur- og designområdet.

Omvendt virker det mindre befordrende på unge fra udlandet, at en del danskere mistror og misyrer sig om de fremmede. På dette område lader den folkelige forståelse og integrationspolitikken stadig en del tilbage at ønske.

FORKERTE SIGNALER PÅ POSITIVLISTEN

Også den gunstige beskæftigelsessituation og de mange innovative virksomheder trækker unge til Danmark. Her spiller reglerne for arbejds- og opholdstilladelser en vigtig rolle. Hvad angår opholdstilladelsesreglerne på uddannelsesområdet, er det afgørende med smidige regler og hurtig sagsbehandling. Der er sket mange positive forbedringer, som trækker i den rigtige retning, og som fremover bør understøttes.

Mulighederne for at få arbejds- og opholdstilladelse lader stadig en del tilbage at ønske. Der er godt nok taget nogle skridt i den rigtige retning med den Jobplan, der er aftalt primo 2008. Der er dog stadig den bias i systemet, at vi gennem Positivlisten, der giver ret til Jobkort-ordningen, og som giver point til Green Card-ordningen, i for høj grad signalerer, at vi primært ønsker personer med offentligt rettede og tekniske uddannelser. På de merkantile områder er listen meget upræcis og nævner kun specifikt økonomiuddannelser på LVU-niveau. Der er al mulig grund til at udvide listen med andre konkrete uddannelsesområder på KVU- og MVU-niveau.

HØJ MARGINALSKAT

Danmarks førerposition i forhold til skatetryk og den al for høje marginalskat virker meget lidt befordrende på unge menneskers lyst til at komme til Danmark. Her er der al mulig grund til at gøre en generel indsats, hvis vi skal have unge mennesker til at vælge Danmark.

Problemet er særligt stærkt for de unge fra lande uden for EU/EØS, som selv har betalt for deres uddannelse i Danmark. Det virker ikke rimeligt, at de skal svare den høje skat, hvis de vælger at blive i Danmark. Her vil det

være hensigtsmæssigt, at de udenlandske studerende får en gradvis tilbagebetaling af deres uddannelse, hvis de efter en uddannelse bliver og arbejder i Danmark.

Endelig kunne det i forhold til udenlandske undervisere overvejes om den nuværende indtægtsgrænse på forskerskatteordningen på 700.000 kr. nedsættes efter en positivliste over områder, hvor det giver særlige fordele for Danmark. Som vist i denne rapport er et af disse områder underviserområdet.

RIGTIG RETNING

Politikerne har med globaliseringsstrategien taget hul på mange af de problemstillinger, der er ridset op i denne rapport.

Der er al mulig grund til de kommende år at følge op på, om initiativerne bliver hensigtsmæssigt udmøntet, så vi kan få flere danske unge sendt til udlandet, flere unge udenlandske studerende til Danmark og de rigtige rammevilkår for de danske uddannelsesinstitutioner, så de kan klare sig på det globale uddannelsesmarked.

8. BILAG

1. OVERSICHT OVER PERSONER I ARBEJDSGRUPPERNE OG REFERENCEGRUPPEN

FBE's to arbejdsgrupper har afholdt møder fra oktober 2007 og frem til marts 2008. Midtvejs i forløbet gennemførte FBE et arbejdsseminar med en referencegruppe. På seminaret blev referencegruppen præsenteret for arbejdsgruppernes foreløbige resultater. De mange input fra referencegruppen blev efterfølgende indarbejdet i arbejdsgruppernes arbejde. Rapportens resultater og anbefalinger afspejler således arbejdsgruppernes analyser, referencegruppens input samt studier af utallige danske og udenlandske rapporter om internationalisering.

Deltagerne i de to arbejdsgrupper og den fælles referencegruppe fremgår af nedenstående.

ARBEJDSGRUPPEN "INTERNATIONALISERING AF DE DANSKE UDDANNELSER I UDLANDET"

- Formand: Hanne Harmsen, vicedirektør for uddannelse, Københavns Universitet
- Dan Ole Faaborg, Head of Business Studies & International Affairs, Aalborg Handelsskole
- Hans Jørn Hansen, lektor, VIA University College
- Jytte Mansfeld, Head of International Relations, Niels Brock
- Nikolaj Burmeister, konsulent, Dansk Industri
- Regitze Kristensen, projektleder, Tietgen Business College
- Robin Jensen, Director of International Programs, Copenhagen Business School
- Trine Sand, chefkonsulent, Det Internationale Kontor, Københavns Universitet

**ARBEJDSGRUPPEN "OFFSHORE
UDDANNELSE"**

- **Formand: Ole Stenvinkel Nilsson**,
Director of Accreditation and Quality
Assurance, Copenhagen Business School
- **Anya Eskildsen**, direktør, Niels Brock
- **Arne Carlsen**, direktør for
internationalisering, Århus Universitet
- **Karin Klitgaard Møller**, chefkonsulent,
Den Kongelige Veterinær og Landbohøj-
skole/Life Science
- **Mads Baden**, Senior Consultant,
Grontmij/Carl Bro
- **Michael Johansson**, vicedirektør, Aalborg
Tekniske skole
- **Peter Aalykke**, Director of International
Relations, VIA University College

REFERENCEGRUPPEN

- **Anne Marie Ladefoged**, fuldmægtig,
Undervisningsministeriet
- **Henning Therkelsen**, Chief Operations
Officer, Omada A/S
- **Jakob de Lemos**, Chief Technology
Officer & Co-Founder, iMotions
- **Jette Kirstein**, chefkonsulent, CIRIUS
- **Joan Stougaard Gundersen**,
Employer Brand Manager, Danske Bank
- **Kim Overgaard Schlichting**,
Executive Director & Coach, Mercuri Urval
- **Lars Christian Lassen**, Senior Vice
President, Novo Nordisk
- **Lars Munck**, chefkonsulent, DJØF
- **Mads Baden Jensen**, Senior Consultant,
Grontmij/Carl Bro A/S
- **Martin Rode**, direktør, Right Minds
- **Morten Overgaard**, kontorchef, CIRIUS
- **Niels Milling**, underdirektør,
Dansk Erhverv
- **Pelle Øby Andersen**, markedsføringschef,
Økonomi- og Erhvervsministeriet
- **Per Guldbrandsen**, Executive Director,
CBS Executive
- **Peter Hansen**, HR-direktør. Microsoft
- **Povl Tiedemann**, uddannelseschef, C3
- **Torben Kornbech Rasmussen**,
vicedirektør, Undervisningsministeriet

9. LITTERATURLISTE

CIRIUS

(www.ciriusonline.dk)

- "National strategi - for markedsføring af Danmark som uddannelsesland 2007-2010", april 2007
- "Mobilitetsstatistik over dansk deltagelse i internationale uddannelsesprogrammer under CIRIUS", august 2007
- "Mobilitetsstatistik; Uligevægt i den danske videnbalance", september 2007, CIRIUS E-Magasinet
- "Undersøgelse af Danmark som studieland", 2006/2007.
- "Towards a Danish International Education Strategy", december 2006

Danske Universiteter

(www.danskeuniversiteter.dk)

- Notat til Globaliseringsrådets møde december 2005 om uddannelse og internationalisering: www.globalisering.dk
- "Kort og Kontant - Håndtering af udenlandske betalingsstuderende og markedsføring af danske uddannelser i udlandet", juli 2005
- "Internationalisering af de danske universiteter", 2004

DJØF

(www.djoef.dk)

- "Delanalyse: Internationale kompetencer - danske behov, muligheder og barrierer", september 2007

- "Delanalyse: Analyse af internationale kompetencer - danske behov", juni 2007, Djøf, Rambøll management, Den Europæiske Union
- "Djøfernes kompetencer og virksomhedernes behov", marts 2007, Djøf og Dansk Industri
- "Delanalyse: Analyse af internationale kompetencer - danske behov", december 2006, Djøf, Rambøll management, Den Europæiske Union
- "Delanalyse: Danske akademikere: internationale kompetencer", juli 2006, Djøf, Rambøll management, Den Europæiske Union

Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling (VTU)

(www.vtu.dk)

- "Kina-strategi, Vidensamarbejde mellem Danmark og Kina", 2008
- "12 udfordringer for videnpolitikken", 2008, Fremtidspanelet, www.fremtidspanelet.dk
- "Internationalisering af Universitetsuddannelserne", marts 2007
- "De længerevarende uddannedes efter- og videreuddannelse - aktuelle udfordringer og løsningsmuligheder med fokus på universiteterne", februar 2006, Videnskabsministeriet, Akademikernes Centralorganisation, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd

Teknologirådet*(www.tekno.dk)*

- "Nyhedsbrev, nr. 230", oktober 2006
- "Høring om internationalisering af uddannelserne", 30. august 2006

Undervisningsministeriet (UVM)*(www.uvm.dk)*

- "Styrket internationalisering af uddannelserne", Redegørelse til Folketinget, april 2004
- "Internationalisering af MVU-uddannelserne", 2003, MVU-rådet

Andre publikationer

- Aarhus Universitet, "Internationalisering og strategiske alliancer som drivkraft for forandring", 2007
- Danida, Danidas årsberetninger 2000-2005
- De Økonomiske Råd, "Dansk Økonomi", 2007, *www.dors.dk*, Education and Culture, "University-Enterprise Cooperation - Building on new challenges from past experiences", 2007, *www.eu.daad.de*
- FTF, "Internationalisering og uddannelse", FTF oplæg til Globaliseringsrådets møde d. 1.-2.12.2005, *www.globalisering.dk*
- FUHU, "Internationalisering af de videregående uddannelser", 2005
- I-graduate, International Student Barometer, 2007
- Notat fra FUHU i forbindelse med møde i Globaliseringsrådet
- OECD "Education at a Glance 2007", *www.oecd.org*
- OECD "Problem Solving for Tomorrow's World – First Measures of Cross-Curricular Competencies from PISA 2003", 2004
- Oxford Research, "Udenlandske vidensarbejdere i Danmark", 2007
- Regeringen, "Fremgang, fornyelse og tryghed- strategi for Danmark i den globale økonomi", 2006, *www.globalisering.dk*
- Regeringen, "Uddannelser i verdensklasse - tre tværgående temaer", 1.-2. december 2005, regeringens debatoplæg til Globaliseringsrådet, *www.globalisation.dk*
- Regeringens debatoplæg til Globaliseringsrådet, 2005, *www.globalisering.dk*
- Sekretariatet for ministerudvalget, "Bilag om det globale marked for uddannelse", 22. november 2005, input til Globaliseringsrådet,
- Ståhle, Bertel, UNI-C, "Fornyelse i forskerstaben – Forskerpersonale og forskerrekruttering på danske universiteter 2004-2006", 2007
- Uddannelsesnetværket, Analyse af den danske udviklingsbistand til uddannelse, august 2006
- Udlændingesservice, Tal og Statistik, *www.nyidanmark.dk*
- Økonomi- og Erhvervsministeriet, "Offensiv global markedsføring af Danmark", 2007, *www.oem.dk*

Debatindlæg og avisartikler

- Berlingske Tidende, "Kina i spring – Danmark i skjul?", 20. december 2007
- Berlingske Tiende, "Topkarakterer til dansk ulandsbistand", 13. oktober 2008
- Berlingske Tiende, "Vejen til det globale marked for viden", debatindlæg af videnskabsminister Helge Sander, 26. februar 2008
- Berlingske Business, "Regeringen vil åbne et universitet i Kina", 28. februar 2008
- Børsen, "Et indre marked for viden", debatindlæg af statsminister Anders Fogh Rasmussen, 13. marts 2008
- Børsen, "Udenlandsk grad giver for få stjerner", "25 millioner kroner til danske eliteuddannelser", Legitimitet at dyrke eliten", 29. februar 2008
- Dansk Industri Indsigt, "Offentlige ledere: Tid til en moderne offentlig sektor", september 2007
- DI Business, Udenlandske medarbejdere rejser hurtigt igen", "Kulturforskelle mødes i Microsoft", 3. marts 2008
- DI Indsigt, "Kina på toppen af verdensøkonomien", 28. februar 2008
- Finans, "Nu går jagten ind på de internationale studerende", 3. marts 2008, Mandag Morgen
- Jyllandsposten, "Det rigtige mix er afgørende", oktober 2007

